

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra psychologie

**AKTIVNÍ VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE JAKO
PREVENCE SPOLEČENSKY NEVHODNÉHO
CHOVÁNÍ**

Diplomová práce

Petra Šebestová

Učitelství pro SŠ: německý jazyk – psychologie

Vedoucí práce: PhDr. Václav Holeček, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně s použitím zdrojů informací a literárních pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 2014

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování:

Děkuji panu PhDr. Václavu Holečkovi, Ph.D. za odborné vedení při zpracovávání mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala všem respondentům za jejich ochotu při vyplňování dotazníků a poskytování osobních anonymních rozhovorů.

V neposlední řadě děkuji i ředitelce MěDDM Ireně Bornové, za veškeré poskytnuté informace a Tomáši Šebestovi za pomoc při zpracování statistických údajů.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra ŠEBESTOVÁ**
Osobní číslo: **P11N0236P**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství německého jazyka pro střední školy**
Učitelství psychologie pro střední školy
Název tématu: **Aktivní volný čas dětí ZŠ jako prevence společensky nevhodného chování**
Zadávací katedra: **Katedra psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracování bibliografie zkoumané problematiky a studium literatury
2. Zpracování teoretické části: organizace a sdružení zabývající se volným časem dětí a mládeže, charakteristika věkové skupiny, co rozumíme společensky nevhodným chováním
3. Zpracování praktické části: průzkum a dotazníky na prvním a druhém stupni ZŠ a během letních táborů
4. Výzkum konkrétních možností zájmové činnosti v Mar. Lázních
5. Problémy menších měst při poskytování zájmové činnosti
6. Vyhodnocení výsledků výzkumu, závěrečné shrnutí, využití získaných poznatků v praxi

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 90

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
2. PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.
3. POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. Patologické závislosti. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. ISBN 80-86568-02-04.
4. HÁJEK, Bedřich, HARMACH, Jaromír a spol. Děti, vedoucí, volný čas. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.

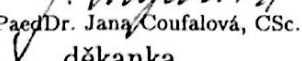
Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Václav Holeček, Ph.D.

Katedra psychologie

Datum zadání diplomové práce: 12. prosince 2011

Termín odevzdání diplomové práce: 30. června 2013

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
děkanka

Doc. PhDr. Jana Miňhová, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 12. prosince 2011

Obsah

Úvod.....	7
1 Volný čas	8
1.1 Základní pojmy v pedagogice volného času.....	9
1.1.1 Funkce pedagogiky volného času	9
1.1.2 Děti, mládež a volný čas	10
1.1.3 Dospělí a volný čas	12
1.1.4 Pedagog volného času	13
1.2 Výchova a volný čas.....	15
1.3 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	16
1.3.1 Střediska volného času	17
1.3.2 Školní družiny	17
1.3.3 Školní kluby	17
1.4 Neziskové organizace a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	18
1.5 Soukromý sektor a základní umělecké školy	19
2 Společensky nevhodné chování	20
2.1 Sociálně patologické jevy a jejich příčiny	20
2.1.1 Virtuální drogy	21
2.1.2 Drogové závislosti, alkoholismus a kouření	21
2.1.3 Šikana	22
2.2 Prevence sociálně patologických jevů.....	23
2.2.1 Minimální preventivní program	23
2.2.2 Aktivní volný čas a prevence sociálně patologických jevů.....	24
3 Praktická část	26
3.1 Lokalita Mariánské Lázně	27
3.1.1 Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně	27
3.1.2 KOTEC.....	28
3.1.3 ZUŠ Mariánské Lázně.....	29
3.2 Dotazníkové šetření „Volný čas dětí a mládeže“	30
3.2.1 „Volný čas dětí a mládeže“ – věkové kategorie.....	31
3.2.2 Vliv okolí při výběru zájmové činnosti.....	33
3.2.3 Zaměření zájmové činnosti	38
3.2.4 Volný čas problémových x neproblémových jedinců	40
3.2.5 Jak vnímají děti a mládež volný čas?	43
3.2.6 Nabídka zájmové činnosti v lokalitě Mariánské Lázně.....	44

3.3	Kazuistika	46
3.3.1	Kazuistika č. 1	46
3.3.2	Kazuistika č. 2	47
3.3.3	Kazuistika č. 3	47
3.3.4	Kazuistika - zhodnocení	48
3.4	Lze považovat aktivní volný čas jako prevenci společensky nevhodného chování?	49
3.5	Problémy menších měst při poskytování zájmové činnosti.....	50
3.5.1	Finanční možnosti a priority města	50
3.5.2	Personální problémy	51
3.5.3	Nedostatek konkurenční nabídky	51
3.5.4	Zlepšení situace v Mar. Lázních	52
	Závěr.....	53
	Resumé	54
	Summary	55
	Seznam grafů.....	56

Úvod

Kvalitně strávený volný čas je nezbytný pro náš osobní rozvoj a růst. Jeho význam si uvědomovaly již generace před námi, jak praví staré známé pořekadlo „kdo si hraje, nezlobí.“ Práce je zaměřena na aktivní volný čas dětí a mládeže, způsob jakým jej děti a mladiství tráví a zároveň jak k volnému času přistupují. Současně sleduje proces socializace dětí a mládeže včetně faktorů, které jej ovlivňují.

Pozornost je věnována i sociálně patologickým jevům a jejich prevenci. Práce se snaží prokázat, zda je možné těmto jevům formou aktivního volného času předcházet.

Práce je rozdělena do tří částí, přičemž první část představuje volný čas, jeho funkce a základní termíny s ním spojené. Dále jsou zde definována jednotlivá školská zařízení a organizace, které na volný čas dětí a mládeže působí.

Druhá část popisuje problematiku společensky nevhodného chování. Jsou zde představeny nejčastější sociálně patologické jevy týkající se dětí a mládeže a možnosti a preventivní opatření jak těmto jevům předcházet.

Třetí část se orientuje na volný čas dětí a mládeže v lokalitě Mariánské Lázně. Interpretuje zde data, která byla získána na základě dotazníkového šetření a osobních rozhovorů.

Zaměřuje se na rozdíly ve způsobu trávení volného času mezi rizikovými jedinci a ostatními respondenty, s tím, že respondenti, kteří tráví svůj volný čas aktivně, jsou méně problémoví. Dalším bodem je spokojenost respondentů se způsobem, jakým tráví svůj volný čas a jak by jej chtěli změnit. Předpokladem je, že jedinci, kteří jsou ve svém volném čase aktivní, jsou spokojenější, než ti co se svým zájmům nevěnují nebo je nemají.

V neposlední řadě stojí za pozornost i problémy menších měst při poskytování zájmové činnosti. Základním předpokladem je, že přestože je nabídka zájmové činnosti v Mar. Lázních široká, nemá dostatečné kapacity a prostředky, aby uspokojila celou spádovou oblast.

V rámci praktické části se tedy zaměříme na průzkum volného času v oblasti Mar. Lázní, možnosti, jak jej zde můžeme uplatňovat a problémy, se kterými se zde oblast zájmových činností potýká.

1 Volný čas

Volný čas je významnou součástí života každého člověka a podílí se na rozvoji jeho osobnosti. Obor zabývající se volným časem, který nám poskytuje nepřeborné množství informací a ucelené poznání v této oblasti je pedagogika volného času. Jejím úkolem je zkoumat obsahy, cíle a vývoj, stejně tak jako organizace a instituce, které tyto aktivity uskutečňují. Tato kapitola se proto zaměří na pojem „volný čas dětí a mládeže“ - jeho základní terminologii, účastníky, oblasti, rysy, funkce atd. Touto problematikou se zabývá velké množství autorů, jejichž názory se v mnoha bodech podobají a v jiných naopak výrazně liší. Tato kapitola vychází především z knihy Pedagogické ovlivňování volného času od Bedřicha Hájka.

Volným časem rozumíme dobu, která je určena pro činnosti jako odpočinek, zábavu, zájmy atd. Nejedná se o čas, jež trávíme pracovními, školními nebo rodinnými povinnostmi, ale o čas, který je určen pro činnosti seburčující, sebevytvářející a seberozvíjející. V tomto ohledu můžeme mluvit ještě o tzv. čase polovolném, kdy daná aktivita přináší člověku radost a současně i užitek např. zahradničení, ruční práce atd.

Volný čas můžeme vymezit několika body. Jde o časový prostor, který nám umožňuje zvolit si činnost, kterou chceme vykonávat. Je to čas, který nám dovoluje věnovat se činností, které máme rádi, baví nás, vykonáváme je, protože chceme a zároveň nám přináší i radost. Při volnočasových aktivitách by si jedinec měl odpočinout, relaxovat a uvolnit se. Samozřejmě se způsob trávení volného času liší podle věku účastníků, jejich časových možností atd.

Volnočasové aktivity by měly odpovídat věku účastníků a můžeme je rozlišovat od aktivit předškolního věku až po aktivity v seniorském období. Zájmové aktivity mají pozitivní vliv na utváření a rozvoj osobnosti dítěte. U dětí předškolního věku se tak prodlužuje fáze socializace. U dětí a mládeže ovlivňují tyto činnosti utváření pozitivních vztahů ke svému okolí a slouží jako příprava pro společenské uplatnění a jako příprava pro samostatný volný čas. S rostoucím věkem se tyto aktivity začínají obměňovat, na ty které jsou zaměřené spíše na rozvoj duševního potenciálu a tělesné stránky.

Volnočasové aktivity dětí slouží i jako příprava na život a učí děti jak jednotlivých aktivit vhodně využívat. Volnočasová činnost může zahrnovat i aktivity příslušníků všech generací v rodině. Dle Bedřicha Hájka se v současnosti rozvoj volnočasových činností kumuluje do měst a aglomerací. Zde záleží na úhlu pohledu, ve městech můžeme nalézt celou řadu organizací, sdružení a dalších zařízení zaměřených na volný čas nejen dětí, ale i dospělých a seniorů. Je pravda, že volnočasových organizací v menších obcích mnoho nenalezneme. V tomto světle se může zdát, že v malých obcích, není možné smysluplně trávit volný čas a zájemci musí složitě

dojíždět do měst, což samozřejmě není pravda. Pozornost je věnována i obcím, kde se budují venkovní a sportovní, kterých je na vesnicích možná více než v jednotlivých aglomeracích.

Vzhledem k tomu, že volnočasové aktivity jsou chápány jako činnost dobrovolná, hraje zde velmi důležitou roli motivace a zainteresovanost jedince. Motivovat účastníky lze vhodně zvolenými způsoby a obsahy aktivit, náročností aktivit, utvářením osobních vztahů a kontaktů, které vznikají během těchto situací atd. Jde o činitele, jež jsou trvalejšího rázu a podílejí se jak na vytváření tak i výsledcích činnosti (Hájek, a další, 2008 str. 65-75).

1.1 Základní pojmy v pedagogice volného času

Pokud se bavíme o účastnících volného času, rozlišujeme jednotlivé kategorie v souvislosti s platnou školskou legislativou na děti, školáky, studenty a ostatní. Na poslední skupinu „ostatní“ lze nahlížet jako na účastníky nebo ty, kdo zájmové činnosti sami organizují. Rozlišujeme, kdo a v jaké roli se volného času účastní. Účastníky volného času z pohledu této práce jsou děti a mládež, představující cílovou skupinu. Dospělí zde působí jako organizátoři, spoluhráči atd. Jednotlivé rozdíly budou zmíněny v následujících podkapitolách.

Účastníky volnočasových aktivit dělíme podle různých kritérií např. věk, pohlaví, příslušnost, kulturní orientace, zájmy, náročnost atd.

Volnočasové aktivity v současné době již nejsou rozděleny na striktně dívčí nebo chlapecké. Mluvíme tady o aktivitách jako např. gymnastika, která byla v minulosti určena především dívkám nebo např. bojové sporty, které naopak byly určeny především pro chlapce (Hájek, a další, 2008 str. 25-30).

1.1.1 Funkce pedagogiky volného času

Pedagogika volného času může svým působením naplňovat některé funkce. Funkce pedagogiky volného času můžeme tedy rozdělit do několika bodů. Jedná se o funkci výchovnou, zdravotní, sociální a preventivní.

- Výchovná a rozvojová funkce: cílem této funkce je rozvíjet schopnosti, dovednosti a vědomosti
- Zdravotní funkce: volnočasová pedagogika vede děti k pohybu a pohybovým aktivitám, učí je jak relaxovat a podílí se na duševním rozvoji

- Sociální funkce: podílí se na rozvoji komunikace a pomáhá navazovat sociální vztahy
- Preventivní funkce: snaží se předcházet rizikovému chování u dětí a mládeže, jako je šikana, alkoholismus atd. (viz str. 20) tím, že posiluje jejich sebevědomí a sebeuvědomění a zároveň je vede k zájmu o nějakou oblast

(Bláhová, a další, 2012 str. 11)

1.1.2 Děti, mládež a volný čas

Podle Bedřicha Hájka jsou děti a mladí lidé ti, kteří se účastní volnočasových aktivit, které v jejich zájmu připravili dospělí. Volnočasových aktivit se mohou nejen zúčastnit, ale mohou je ve spolupráci s dospělými připravovat i sami realizovat.

„Na základě četnosti, různorodosti obsahu a realizačních způsobů i růstu účinnosti volnočasových aktivit se jedinec stává nejen divákem a posluchačem, nýbrž také aktivním účastníkem, organizátorem a spoluvůrcem. Přitom rozšiřuje okruh svých znalostí a zážitků a tím odkrývá a rozvíjí nové stránky a možnosti své osobnosti a zvyšuje četnost, intenzitu a vliv mezilidských kontaktů vznikajících během těchto činností.“ (Hájek, a další, 2008 str. 26)

„Nejširší definici přináší úmluva o právech dítěte (OSN, 1989), která dítětem rozumí každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu své země nedosahuje plnoletosti dříve, zařazuje sem tedy také věk dospívající mládeže. Uvnitř tohoto vymezení se rozlišují jednotlivé věkové stupně, zpravidla spjaté s počátkem a průběhem školní docházky (věk předškolní nebo školní zahrnující mladší a střední školní věk).“ (Hájek, a další, 2008 str. 28)

Pod pojmem mládež rozumíme skupinu příslušníků v období mezi dětstvím a dospělostí. Tento přelom není přesně časově vymezen. Nejčastěji se spodní hranice pohybuje kolem 15 roku a horní kolem 20 až 22. Můžeme tedy říci, že jde o jakési přechodné stádium, kdy se z dítěte stává dospělý.

„Termín mládež označuje buď nepřesně ohraničenou věkovou skupinu, nebo sociální kategorii vymezenou specifickými biologickými, psychickými a sociálními znaky. Příslušníky mládeže spojuje to, že se nalézají ve stejném životním cyklu nazývaném mládí a že jsou stejnou generací. (...) Mládež není homogenní skupina. K nejvýznamnějším vnitřním dělicím znakům patří příprava na povolání a vykonávané povolání (manuální, duševní, různě kvalifikované), dále společné zájmy.“ (Maříková, a další, 1996 str. 635)

Volný čas dětí a mládeže se od volného času dospělých liší zejména v několika bodech, o nich pojednává B. Hájek ve své knize. Rozlišuje především rozsah a obsah, míru samostatnosti a zároveň nutnost pedagogického ovlivňování.

Děti a mládež mají všeobecně daleko více volného času než dospělí, nicméně i mezi dětmi najdeme jedince, kteří mají nedostatek volného času. Často je to důsledkem přílišné ctižádosti rodičů, kteří své dítě vytíží mnoha zájmovými aktivitami a zapomínají ponechat dítěti čas na hru a pasivní odpočinek. To jak mladí lidé a děti tráví svůj volný čas je ovlivněno jejich věkovými a individuálními zvláštnostmi, mírou samostatnosti dítěte, prostředím atd. Lze říci, že volnočasové aktivity dětí jsou pestřejší než aktivity dospělých. Děti jsou ve fázi hledání svých zájmů, postupem času preferují určité činnosti před ostatními, některé berou jako odpočinek tvořivé činnosti, jiné sport, další technické činnosti atd. Ve věku studenta a posléze dospělého jedince již mají jasno o několika činnostech, které je naplňují a kterým se ve volných chvílích věnují, ať již organizovaně či sami. Volný čas můžeme trávit v nejrůznějším prostředí. Řadíme sem školu a školská zařízení, domov, dětská hřiště, fit centra, veřejná prostranství atd. Výrazným trendem mnohých mladistvých je být neorganizovaný, je to určitá forma seberevolty a projev domnělé osobní svobody. Pro tyto neorganizované skupiny je důležité mít určité sportovně technické zázemí, které je veřejně volně přístupné – Skateparky, parkurová hřiště apod. Nenajdou-li tyto skupiny své zázemí, často sklouznou k vandalismu a povalečství, čímž je ohrožen rozvoj jejich osobnosti.

Nyní se budeme zabývat věkovými skupinami žáků mladšího a středního školního věku tzn. žáky od 6 do 15 let. První skupinou jsou žáci mladšího školního věku, tedy žáci prvního stupně (6 - 11 let). Veškerá věková vymezení jsou pouze orientační, v různých publikacích se mírně odlišují. Pro děti tohoto věku je typická zvýšená potřeba pohybových aktivit, pozornost není zcela stabilní a představitost je názorná, konkrétní a poměrně živá. Pohybovými aktivitami rozvíjí a zpřesňují svou pohybovou koordinaci, rychlost pohybů a vytrvalost. Proto je vhodné při práci s dětmi využívat nejrůznějších typů aktivit a činnost obměňovat. Jednotlivé aktivity je možné i několikrát opakovat pokud se žákům líbí nebo jejich opakování sami vyžadují. Díky nestálosti dětské pozornosti je potřeba děti vhodně motivovat a ideálně využívat bezděčné pozornosti. Pozornost lze udržet i již právě zmíněným střídáním aktivit.

Druhou skupinu tvoří žáci středního a staršího školního věku, tzn. žáci ve věku od 11 do cca 15/16let (druhý stupeň).

Toto období se nazývá obdobím druhého vzdoru, které se projevuje kritickým přístupem k autoritám. U žáků dochází k výrazným tělesným i duševním změnám. Tyto změny se pak odrážejí v jejich psychice. U žáků tohoto věku se výrazně zlepšuje pozornost a soustředěnost, rozvíjí se tzv. reprodukční a tvůrčí fantazie. Velmi důležitou složkou dospívání jsou city. Pro

tuto fázi života jsou typické výkyvy nálad, citová nestálost, kritičnost, výbušnost, časté střídání velkého nadšení a pesimismu.

Po 13. roce se u žáků začínají jejich zájmy vyhraňovat a diferenciovat. Právě v této době se začíná objevovat diferenciací chlapeckých a dívčích zájmů. Na druhé straně zde hraje významnou roli i individuální zájmy a potřeby žáka a také výchova dítěte (Hájek, a další, 2008 str. 86-98).

Období mezi cca 14 a 16 rokem tvoří skupinu tzv. starší školní věk. Toto období bývá často označováno jako puberta. Důležitým znakem tohoto období je utváření vlastních postojů a názorů. Dítě se snaží osamostatnit a tak dochází k častým střetům s rodičovskými a dalšími autoritami. Typické je jejich odmítání a negace.

Poslední skupina, jež je zmiňována je období adolescence, období mezi 15/16 a 20 rokem. V této fázi života dochází k ustálení duševního a tělesného vývoje, formuje se morální cítění a objevuje se touha po originalitě a emočních prožitcích. Dospívající jsou velmi kritičtí ke svému okolí.

Při aktivitách s adolescenty je proto dobré ponechat možnost samostatného rozhodování a nechat je nést odpovědnost. Měli bychom dávat najevo naši důvěru a aktivity spíše monitorovat, kontrolovat a poskytovat jak negativní tak pozitivní kritiku (Hájek, a další, 2004 str. 18-19).

1.1.3 Dospělí a volný čas

Dospělí figurují ve volném čase dětí, především jako vedoucí, organizátoři, lektoři, animátoři, vychovatelé a v neposlední řadě i jako jeho spoluúčastníci a spoluvůdci programu. Mají vliv na připravenost volného času, cíle, obsahy a podmínky tohoto procesu. Úkolem dospělých není jen připravovat aktivity a řešit problémy, které mohou v jejich průběhu vzniknout, ale také nést odpovědnost za bezpečnost účastníků. Při tvorbě volnočasových aktivit je nutné zohlednit a brát v potaz zájmy a potřeby účastníků.

V knize Pedagogické ovlivňování volného času od B. Hájka jsou rozlišeny 3 základní funkce dospělých v oblasti volného času a zároveň jejich hlavní a nejčastější role ve volném čase dětí a mládeže.

Jako základní funkce můžeme označit:

- Stanovení a zprostředkování výchovně-vzdělávacích cílů aktivit
- Dospělí jsou účastníci, organizátoři a zároveň i „spoluhráčů“
- Utvářet u dětí pozitivní a odpovědný vztah k volnému času

(Hájek, a další, 2008 str. 25-26)

Základní role dospělých jedinců ve volném čase dětí a mládeže jsou:

- **Účastník volnočasové aktivity:** účastníky volnočasových aktivit jsou jak děti a mládež, tak i dospělí. Důležitým kritériem je dobrovolná účast
- **Pracovník volného času:** do této kategorie spadají dospělí, kteří v oblasti volného času působí profesionálně
- **Organizátor:** stará se o organizaci volného času a působí tak na volný čas dětí a mládeže
- **Vedoucí:** pojem vedoucí má širší význam. Jako vedoucí lze označit jedince, kteří vedou zájmové kroužky, působí v nejrůznějších sdruženích pro mládež atd.
- **Vůdce:** toto pojmenování se v současné době již prakticky nepoužívá. Dříve se užívalo např. u skautů
- **Vychovatel:** vychovatelem rozumíme dospělé, profesionální pracovníky, kteří pracují v zařízeních volného času nebo v nápravných zařízeních. Jde např. o pracovníky školních družin, klubů, dětských domovů atd.

(Hájek, a další, 2008 str. 34)

Dospělí jako instruktoři, vedoucí a vychovatelé ve volném čase dětí a mládeže hrají důležitou roli a jsou na ně kladeny nemalé nároky. Často se stává, že jsou nuceni plynule přecházet mezi jednotlivými rolemi nebo jich zastávat více najednou. Je tedy velmi důležité, aby dospělý, který zprostředkovává volnočasové aktivity, měl základní pedagogické a organizační dovednosti a uměl dobře komunikovat s lidmi (Pelánek, 2008 str. 39-40).

Dospělí, kteří se věnují organizaci volného času profesionálně samozřejmě potřebují pedagogické vzdělání. V letošním roce však vstupuje v platnost požadavek na tzv. pedagogické minimum i pro pracovníky, vykonávající dílčí pedagogickou činnost. Týká se to dospělých, kteří vedou zájmové kroužky například v domech dětí a mládeže. Vedoucí jsou tzv. externími spolupracovníky, kteří po své práci svůj volný čas věnují výchově dětí v zájmových kroužcích. Jsou to z pravidla nadšenci ve svém oboru, rybáři, tanečníci, modeláři atd. Požadavek, aby absolvovali 40 hodinové školení – je často při jejich pracovním vytížení nereálný.

1.1.4 Pedagog volného času

„Podle zákona o pedagogických pracovnících je pedagogickým pracovníkem osoba, která vykonává přímou vyučovací, výchovnou, speciálně-pedagogickou nebo pedagogicko-psychologickou činnost. Předpokládá se přímé působení na vychovávaného, vzdělávaného jedince. Pedagogickými pracovníky jsou: učitelé, vychovatelé, pedagogové volného času,

speciální pedagogové (...) Pedagog volného času působí zejména ve střediscích volného času, tedy v domech dětí a mládeže a ve stanicích zájmových činností.“ (Hájek, a další, 2008 str. 130)

Mezi postavením učitele a pedagoga volného času můžeme narazit na několik odlišností. Osobnost učitele má spíše formální charakter a to z několika důvodů. Žáci jsou povinni plnit školní docházku. Plnění požadavků a úkolů ze strany školy, stejně tak jako ze strany učitele, je žáky většinou chápáno jako povinnost. Jednotlivé obsahy jsou předem stanovené a nezbytnou součástí výchovně vzdělávacího procesu je i hodnocení a klasifikace.

Oproti tomu můžeme výchovu ve volném čase chápat jako neformální, jelikož účast na jednotlivých činnostech je dobrovolná. Osobnost pedagoga volného času musí být výrazně pozitivně motivující, nadšení pro daný obor je prvořadou podmínkou. Jen ten, kdo sám určitou činnost vykonává s radostí, může povzbuzovat a nadchnout ostatní.

Do školy děti musí, volnočasové činnosti si vybírají proto, že chtějí. Obsahy jsou většinou rámcové a pedagog si je může vytvořit sám, proto pedagog volného času musí být kreativní, nápaditý, aktivní, samostatný. Musí sledovat novinky v oboru a trendy mezi jednotlivými věkovými skupinami. Na druhou stranu by tyto obsahy měly brát v potaz zájmy, potřeby a přání jedince a respektovat základní pedagogicko-psychologické požadavky. Klasifikace se může objevovat, není však nezbytná a v hodnocení je kladen důraz na pokroky a snahu žáka (Hájek, a další, 2008 str. 130-134).

Vždy je třeba chválit snahu a výrazně pozitivně hodnotit sebemenší pokrok. Prostředí, v němž výchova probíhá je značně proměnlivé a rozmanité. Může se lišit např. podle druhu činnosti, a proto by měl mít každý dobrý pedagog, pracující s lidmi ve volném čase, tyto vlastnosti:

- přizpůsobivost a schopnost řešit nečekané situace
- aktivita, iniciativa
- fantazie, tvořivost
- překvapivost
- hravost
- smysl pro humor
- zdatnost
- pochopení pro věkové odlišnosti
- ovládání technik účinného jednání (tzn., klade přiměřené požadavky, uznává názory druhých, poskytuje prostor pro druhé, umí ocenit)
- znát své hranice a možnosti, učit se ze svých chyb

(Hájek, a další, 2008 str. 134)

1.2 Výchova a volný čas

Oblast výchovy a volného času dělíme do několika částí, jde o tzv. výchovu pro volný čas, výchovu ve volném čase a výchovu volným časem.

Cílem oblasti výchovy k volnému času je rozvoj a utváření dovedností, schopností a kompetencí jedince. To by jej mělo vést k hodnotnému a smysluplnému trávení volného času. Výchova ve volném čase se týká časového úseku, kdy si volíme, jakou činnost bychom chtěli vykonávat nebo se jí věnovat. Bereme v potaz celou řadu specifických podmínek této oblasti a jejich vliv. Pojem výchova pro volný čas, výchova ve volném čase a volným časem definuje Bedřich Hájek ve své knize následujícím způsobem.

„Výchova pro volný čas (k volnému času) zdůrazňuje cílové zaměření této oblasti výchovy. Podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování schopností, dovedností, motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času. Termín výchova ve volném čase bere v úvahu specifické podmínky výchovy. Je součástí výchovného působení v té části lidského života, o které může člověk relativně svobodně rozhodovat. Pojem výchova volným časem označuje aktivity ve volném čase, příslušné instituce, použité metody a formy jako prostředky výchovy. Naznačuje obsahové a institucionální působení individuální, prostřednictvím zařízení, sdružení, médií apod. Tyto tři druhy vyjádření vztahu mezi výchovným procesem a volným časem se tedy liší podle toho, zda zdůrazňujeme výchovné cíle, podmínky výchovy nebo prostředky výchovy.“
(Hájek, a další, 2008 str. 67)

Společně s termínem výchova ve volném čase můžeme slyšet i pojem výchova mimo vyučování. Tyto dva termíny jsou často zaměňovány a chápány jako totožné. Navzdory tomu mezi nimi existují rozdíly a neměli bychom je brát jako synonyma.

Termín výchova ve volném čase je rozsáhlejší, co se týče věkového rozložení účastníků. Týká se totiž dětí, mládeže, dospělých a dokonce i seniorů. Zatímco pojem Výchova mimo vyučování je širší v oblasti aktivit a jejich obsahu. Výchova mimo vyučování probíhá ve volném čase, tzn. mimo povinné vyučování (Hájek, a další, 2008 str. 65-75).

V následujících kapitolách se objevují termíny jako například pravidelná zájmová činnost nebo spontánní aktivity. Jedná se o tzv. formy zájmového vzdělávání. Proto se pozastavíme nad několika nejběžnějšími formami, se kterými se lze setkat.

Pravidelná zájmová činnost je činnost, ve které je účastník přihlášen k pravidelné docházce. Je zprostředkovávána zájmovými útvary a bývá označována jako kroužek, kurz, oddíl atd. V současnosti jsou nejvíce vyhledávány obory sportovní – aerobic, zumba, hiphop, badminton, florbal a na druhé straně technické kroužky – počítačová grafika, robotika a vše, co je spjaté s PC.

Příležitostná zájmová činnost je činnost, která je časově omezena a není průběžná. Má přesně stanovený začátek a konec. Jedná se o výlety, exkurze, soutěže, turnaje atd.

Spontánní aktivity nemají přesně stanovený začátek ani konec. Jediné časové omezení je doba provozu zařízení, které je zprostředkovává. Tyto aktivity jsou zpřístupněny všem zájemcům. Činnost by zde neměla být výrazně ovlivňována pedagogy. Pedagog zde působí především jako rádce, partner, konzultant a dohlíží na bezpečnost. Jde o aktivity na dětských a sportovních hřištích, v dětských hernách, počítačových pracovnách, ateliérech atd.

Táborová činnost je organizována především v době dlouhodobějšího volna tzn. o prázdninách. Činnost lze rozlišovat podle zaměření (soustředění, rekreační atd.) nebo podle typu (pobytový, turistický atd.). Ze strany rodičů je velmi často požadavek dát dítě na tábor silnější než touha dítěte po tomto odloučení. Je to dáno zejména vysokou pracovní vyčerpáním rodičů, která se může neblaze promítnout do výchovy dítěte. Tábor či soustředění je zpravidla pro dítě výrazným zážitkem a dobrodružstvím, ale bohužel nejsou ojedinělé i zkušenosti opačné. Dítě, které bez ohledu na věk nemá potřebu či touhu na tábor jet může vnímat celý pobyt jako nesmírné trauma i stres s dalekosáhlými důsledky.

Jako další formy zájmového vzdělání můžeme označit individuální práci s účastníky, která by měla vést k rozvoji nadání účastníků, organizování soutěží a přehlídek vyhlášených nebo spolu vyhlášených MŠMT ČR (Hájek, a další, 2008 str. 141-143).

1.3 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Tato kapitola se zabývá školskými zařízeními pro zájmové vzdělávání. Do této oblasti spadají střediska volného času, školní družiny a školní kluby. Tato zařízení jsou povinna přijímat své účastníky, bez ohledu na jejich národnost, pohlaví, náboženské vyznání atd. Ve školských zařízeních pracují kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci a jejich cílem je umožnit jim smysluplně trávit volný čas a zároveň rozvíjet a podchytit nadání dětí a mládeže. Zároveň by jejich působení mělo sloužit k ochraně před šířením sociálně patologických jevů a jejich vzniku předcházet. Definice školských zařízení vychází z knihy Pedagogické ovlivňování volného času a z internetových stránek MŠMT.

„(1) Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech.

(2) Střediska volného času se dále podílejí na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků.“ (MŠMT, 2008 str. 4865)

1.3.1 Střediska volného času

Pod termínem středisko volného času rozumíme domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Rozdíl spočívá v tom, že domy dětí a mládeže zprostředkovávají široké spektrum zájmových činností a stanice zájmových činností zprostředkovávají pouze činnost jedné zájmové oblasti. Střediska volného času mají za úkol vést, podporovat a motivovat žáky, děti, mládež. Svou činnost vykonávají většinou celoročně, tzn. i v době prázdnin. Činnosti a aktivity, které střediska zprostředkovávají, umožňují smysluplné trávení volného času nejrozličnějším věkovým kategoriím (Drobilová, 2012).

Střediska volného času jinak nazývané domy dětí a mládeže jsou určeny pro všechny, tzn. zpravidla nepřijímají jen nadané jedince, ale kohokoliv. Vzhledem k tomu, že procento dětí, jejichž zájmy nejsou výrazně vyčleněny, je klientela DDM velmi široká.

1.3.2 Školní družiny

Školní družiny jsou určeny především žákům mladšího školního věku. Žáci jsou zde přihlašováni k pravidelné docházce a jsou děleni. Jedno oddělení by nemělo přesáhnout počtu 30 žáků. Školní družina zajišťuje odpočinkovou činnost a spontánní aktivity. Slouží k rekreační, zájmové a sportovní činnosti. Zároveň by měla ale i vychovávat a vzdělávat a vytvářet prostor, který slouží pro přípravu na vyučování. Družiny mohou také organizovat zájmové aktivity, kterých se mohou účastnit i žáci nepřihlášení k docházce. Školní družiny tedy slouží k výchově, vzdělávání, rekreaci a rozvoji zájmových oblastí v době mimo vyučování (Drobilová, 2012).

1.3.3 Školní kluby

Rozdíl mezi školní družinou a školním klubem je ten, že školní klub, je určen pro žáky středního školního věku. Školní kluby zprostředkovávají zájmové aktivity. Tyto činnosti jsou realizovány formou kroužků, různých akcí nebo nabídkou spontánních činností. Žáci si mohou vybrat, zda chtějí plnit pravidelnou docházku nebo si vybrat jen některé z nabízených činností. Pravidelná účast není závazná (Hájek, a další, 2008 str. 147).

1.4 Neziskové organizace a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Dále je nutné zmínit i neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží. Jedná se o organizace a sdružení jako Skaut, Sokol, Duha, sdružení hasičů atd. Jejich působnost může být celorepubliková nebo jen místně omezená. Jejich účelem je rozvíjet schopnosti a dovednosti dětí a mládeže a připravovat je na budoucí život, vzdělání, práci atd.

Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá i společensky nevhodným chováním stojí jistě za zmínku i nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Nízkoprahová zařízení jsou sociální službou a bývají určena pro jedince mezi 6 až 26 rokem. Snahou těchto zařízení je zlepšit postoje a ovlivnit hodnoty jedinců a jsou zřizována za účelem, pomoci lidem, kteří se nacházející v obtížné životní situaci, nebo jsou ohrožováni sociálně patologickými jevy. Zařízení jsou otevírána především tam, kde se vyskytují sociálně vyloučené lokality s bezprizorními dětmi a mládeží, kteří často nevhodně tráví svůj volný čas a častěji inklinují k vandalství či jiným přestupkům. Cílem je snížit rizika a zlepšit kvalitu života těchto jedinců. Klienti mohou zůstat v anonymitě, pokud chtějí a není nutné se nikde přihlašovat. Služby jsou poskytovány bezplatně (Nedělníková, 2013).

Můžeme rozlišit čtyři základní formy služeb nízkoprahových zařízení pro děti a mládež:

- Volný vstup a pobyt v zařízení: Jedinec může kdykoliv navštívit zařízení a využít zdejších prostor aniž by byl povinen se účastnit probíhajících aktivit.
- Volnočasové aktivity: Zařízení poskytuje základní vybavení pro trávení volného času (hry, výtvarné potřeby, knihy atd.). Zároveň zprostředkovává výjezdové akce a nabídku programů, které vycházejí ze zážitkové pedagogiky.
- Sociální služby: Nízkoprahová zařízení zajišťují nabídku sociálních služeb, do nichž spadá např. poskytnutí okamžité pomoci při řešení běžných problémů nebo poradenství.
- Činnosti zaměřené na prevenci: Nízkoprahová zařízení zajišťují aktivity, které by měly vést ke snížení rizik sociálně patologických jevů. Jedná se o přednášky, kurzy, výcviky atd.

(Hájek, a další, 2008 str. 150-153)

1.5 Soukromý sektor a základní umělecké školy

Dalším zprostředkovatelem volnočasových, zájmových aktivit je soukromý sektor. Jedná se o živnostníky, organizátory a provozovatele, kteří zprostředkovávají volnočasovou činnost na komerčním základě. Tyto služby mohou být nejrůznějšího zaměření jako taneční studia, fitcentra, dětské sbory, tábory, kurzy (výtvarné, jazykové atd.).

Základní umělecké školy jsou z hlediska MŠMT definovány jako školy nikoli jako školská zařízení a nejsou zprostředkovatelem volnočasových aktivit. Charakter činnosti, která probíhá na ZUŠ je odlišný od volnočasových aktivit. Jedná se o výuku, dlouhodobou činnost, která se řídí Rámcovým vzdělávacím programem.

Ve školském zákoně § 109 nalezneme ZUŠ v sekci Základní, umělecké a jazykové vzdělání *„Základní umělecké vzdělávání poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech. Základní umělecké vzdělávání se uskutečňuje v základní umělecké škole. Základní umělecká škola připravuje také pro vzdělávání ve středních školách uměleckého zaměření a v konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.“* (MŠMT, 2008 str. 4864)

Nicméně jsou základní umělecké školy zařazeny do této práce jako zprostředkovatel volnočasových aktivit, jelikož na základě dotazníkového šetření bylo prokázáno, že společnost vnímá činnost poskytovanou ZUŠ jako volnočasovou (viz 3.1.3).

2 Společensky nevhodné chování

Tato část se zaměřuje na společensky nevhodné chování dětí a mládeže a jeho prevenci. Jednoznačně definovat společensky nevhodné chování není jednoduché. Každý člověk má odlišné měřítko pro to, co je a co není společensky vhodné. Lze říci, že za společensky vhodné chování je považováno chování, které se řídí všeobecně uznávanými společenskými pravidly a etiketou. Jde o společensky ustálené způsoby chování, jednání a myšlení uznávané společností nebo danou kulturou. Společensky nevhodné chování pak tyto pravidla v daných oblastech narušuje. Problematikou společensky nevhodného chování, které můžeme označit jako sociálně patologické jevy, se se zabývá sociální patologie.

Z hlediska dětí a mládeže rozděluje ministerstvo školství tyto negativní jevy do několika okruhů:

- drogových závislostí, alkoholismu a kouření
- kriminality a delikvence
- virtuálních drog (počítače, televize a video)
- patologického hráčství (gambling)
- záškoláctví
- šikanování, vandalismu aj. forem násilného chování
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu

(Zeman, 2000 str. 1)

2.1 Sociálně patologické jevy a jejich příčiny

Mezi nejčastější projevy sociálně patologických jevů můžeme řadit drogové závislosti, záškoláctví, virtuální drogy a šikanu.

Cestou do školy často potkáváme děti a mladistvé s cigaretou v jedné ruce a s mobilním telefonem v druhé. Někdy mezi sebou ani nemluví a jen koukají do rozsvícených obrazovek, brouzdají na internetu, prohlížejí Facebook a hrají mobilní hry. Někteří z nich do školy nedorazí vůbec a to opakovaně a bez vědomí rodičů i učitele. Mohli bychom vyjmenovat celou řadu těchto nežádoucích jevů. Důvodů pro ně může být nespočet, proto je důležité zjistit jejich příčinu a nepodceňovat je. Jedním z důvodů může být i šikana, čímž se dostáváme k dalšímu bodu. Jedinec je omezován nebo poškozován druhou osobou nebo celou skupinou. Stále častěji na ni narážíme i v dětských kolektivech. Těmto termínům se tedy budeme věnovat blíže.

2.1.1 Virtuální drogy

Za nejaktuálnější problém jsou považovány virtuální drogy. Jedná se o závislosti na počítačových hrách, internetu, televizi atd. Jedinci si často ani neuvědomují, kolik času u televize a internetu stráví. S rozvojem mobilních telefonů, počítačů a dalších služeb, které nám náš život ulehčují, roste i závislost na jednotlivých zařízeních. Je naprosto běžné, že každé dítě má svůj mobilní telefon. Když se podíváme do školních lavic, na každé druhé bude ležet alespoň jeden telefon. Čím dál častěji se ve třídách setkáváme s tablety, notebooky atd. Počítače a další elektronické pomůcky nám přinášejí mnoho dalších volnočasových podnětů, pomáhají nám rozšířit si obzory, ulehčují dohledávání a přenos informací, pomocí her můžeme cvičit postřeh, logiku atd. Pokud ale počítačové hry, internet, televize atd. začnou nahrazovat a vytlačovat veškeré další aktivity mohou se stát drogou. Určit rozumnou míru a vymezit přesnou hranici, kdy se člověk stává závislým bohužel nelze, nebo ji zatím neznáme (Hájek, a další, 2004 str. 84-88).

2.1.2 Drogové závislosti, alkoholismus a kouření

Častým zlozvykem je kouření a jeho začátek u dětí a mladistvých bývá často spojován se snahou zapadnout do party, napodobit dospělé nebo získat pocit určité prestiže. Touto tematikou se zabývá Květuše Zikmundová ve své studii, která se zaměřuje především na děti ve věku druhého stupně základní školy. Mapovala především zkušenosti, znalosti, názory a postoje v oblasti kouření, pomocí anonymního dotazníku. Přestože si většina respondentů byla vědoma škodlivosti, 61% dětí přiznalo první pokusy a dalších 17% se označilo za pravidelné kuřáky. Nejčastěji uvedené odpovědi na otázku proč začít kouřit, byly „nevím“, „zkusit to“ apod. Jako silný motivátor bývá pocit rebelie, velký vliv má i rodina, kamarádi a vrstevníci kuřáci.

„Podle odborníků častou souvisí vznik kuřáctví u dětí s jejich nižším sebehodnocením, špatnými psychologickými pocity, špatnými výsledky ve škole, nadváhou apod. (...) Děti s kouřením často experimentují. Domnívají se, že mohou kdykoliv přestat. První cigaretu kouří děti nejčastěji proto, že „kouří všichni.“ Důvodem je hlavně zvědavost.“

(Zikmundová, a další, 2005 str. 97)

Naopak děti, které se ve svém volném čase věnují svým zájmům a koníčkům a dalším volnočasovým aktivitám, nemají čas a ani motivaci kouřit. Mluvíme zejména o dětech a mladistvých, kteří se věnují sportu, kde je kouření bráno jako opravdu nežádoucí.

V závěru studie dochází K. Zikmundová k závěru, že věk mezi 11 až 15 rokem života je rizikovým, z hlediska začátků kouření a nejsilnější motivací je parta a rodina. Věková hranice

kdy děti začínají kouřit, se neustále snižuje. Nemalý díl na tom má dostupnost tabákových výrobků, ačkoliv se pravidelně zdražují, často se v obchodech setkáme s mladistvými, jež nedosahují patřičného věku, a cigarety bez problémů dostanou (Zikmundová, a další, 2005 str. 94-98).

Do této části spadají i drogové závislosti jako toxikomanie, narkomanie a alkoholismus. Toxikomanie navozuje psychické změny jako pocit euforie, zatímco narkomanie vyvolává stav omámení. Užívání těchto drog je většinou spojené s útekem z reality.

„Riziko vzniku závislosti na alkoholu je vyšší u lidí, kteří jsou psychicky labilní, trpí různými duševními poruchami a poruchami chování, (...) kteří mají od mládí příležitost setkávat se s tabákem, alkoholem nebo drogami. (...) Riziko vzniku závislosti ale zvyšují i některé další faktory – neuspořádané rodinné poměry, ve kterých dítě, resp. mladistvý, vyrůstá, schvalování alkoholu nebo drog v rodinném systému, nejružnější rodinné dysfunkce (...).“

(Pokorný, a další, 2002 str. 29)

2.1.3 Šikana

Pojmem šikana rozumíme omezování osobní svobody, ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu, psychické ubližování a další způsoby poškozování dítěte. Jde o agresivní poruchu chování, poruchu vztahů ve skupině. Jako počátek šikany lze označit odstrkování, odmítání, zlomyslnosti nebo izolace jedince od skupiny, třídního kolektivu atd. Šikana má vždy minimálně 2 aktéry a to agresora a oběť. Agresor je obvykle zdatný a silný jedinec a často necítí pocit vinný za své jednání. Oběť je pak v očích agresora většinou brána jako méněcenná. Většinou jsou to děti tiché, plaché, méně obratné, s menším sebevědomím. Při řešení šikany je vhodné pracovat s celým kolektivem a nikoliv řešit pouze vztah agresor a oběť. Co se týče šikany ve volném čase, volnočasových aktivitách, jedná se spíše o jev příležitostný, častěji se vyskytuje právě ve třídních kolektivech nebo při dlouhodobých pobytech mimo domov. Jedním z důvodů je i fakt, že ve třídním kolektivu spolu děti tráví mnohem více času než při zájmových aktivitách, kroužcích atd., kde se setkávají jen příležitostně a po krátký vymezený čas. Zároveň se věnují činnosti, která je baví, kterou si zvolily, nebo je pro ně zajímavá a jejich pozornost je tedy vedena jiným směrem (Čech, 2005 str. 3-5).

2.2 Prevence sociálně patologických jevů

Cílem prevence sociálně patologických jevů je seznámit děti s možnými nástrahami společnosti a naučit se jim odolávat. Důraz je kladen především na děti bez zájmu a děti, které navštěvují zájmové činnosti, ale ne z vlastního rozhodnutí. B. Hájek zde naznačuje, že samotné navštěvování zájmových aktivit nestačí. K tomu aby tyto aktivity měly smysl a zároveň sloužily i jako prevence, je třeba, aby se děti a mládež s vykonávanou činností ztotožnily a nikoliv aby ji navštěvovaly jen z rozhodnutí rodičů, nebo proto, že si to rodiče přejí.

Prevence sociálně patologických jevů je rozložena do třech rovin. Jedná se o rovinu primární, sekundární a terciární. Vzhledem k tomu, že práce je zaměřena na aktivní volný čas dětí a mládeže, je důležité rozumět především termínům primární a z části sekundární prevence.

Rovina primární prevence víceméně zahrnuje veškerou organizovanou zájmovou činnost. Snaží se předcházet nežádoucím jevům a vytváří u dětí návyky, jak aktivně využívat svůj volný čas. Spadají sem i aktivity, které podporují zdravý životní styl. Primární prevence je určena žákům, u nichž nebyla zjištěna tendence k rizikovému chování.

Rovina sekundární prevence je určena dětem a mládeži, u nichž hrozí vyšší pravděpodobnost rizikového chování.

Terciální prevence se orientuje na ty, kteří byli již nežádoucími jevy zasaženi. Snaží se snížit dopad negativních vlivů (Hájek, a další, 2004 str. 84).

2.2.1 Minimální preventivní program

„Základní nástroj prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy představuje Minimální preventivní program, který je komplexním systémovým prvkem v realizaci preventivních aktivit v základních školách, středních školách a speciálních školách¹, ve školských zařízeních pro výchovu mimo vyučování a školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče². Jeho realizace je pro každou školu a každé uvedené školské zařízení závazná a podléhá kontrole České školní inspekce.“ (Zeman, 2000 str. 2)

Do těchto aktivit spadají:

- odpovědnost za systematické vzdělávání školních metodiků prevence a dalších pedagogických pracovníků
- zavádění etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu aj.
- uplatňování různých forem a metod, které jsou zaměřené na podporu rozvoje osobnosti a sociálního chování u dětí a mládeže
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času

- spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu a prevence problémů ve vývoji a výchově dětí a mládeže
- sledování konkrétních podmínek a situace ve škole nebo školském zařízení z hlediska rizik výskytu sociálně patologických jevů
- uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže
- poskytování poradenských služeb školního metodika prevence a výchovného poradce žákům a jejich rodičům a zajišťování specializovaných poradenských služeb.

(Zeman, 2000 str. 2-3)

2.2.2 Aktivní volný čas a prevence sociálně patologických jevů

„Kvalitní náplň pro volný čas se samozřejmě nevyřeší všechno, ale když má dítě nabídku pestrou a má šanci, že v něčem z toho bude úspěšné, zmenšuje se pravděpodobnost, že něco zničí, že někoho zmlátí, že se opije nebo že sáhne po drogách. Anebo je alespoň pravděpodobnost o hodně menší.“ (MŠMT, 2002 str. 6)

Existuje mnoho strategií a metod jak předcházet vzniku sociálně patologických jevů nebo jak zmírnit jejich dopady. Jednou z nich je výchova ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování nebo k zachování integrity osobnosti.

Důležitým prostředkem v této oblasti je mimo jiné i kvalitní zájmová činnost. Všeobecně můžeme označit zájmovou činnost jako primární prevenci (viz str. 23), vedoucí, pedagogové, lektori atd. dohlížejí během zájmových aktivit na činnost dětí. Mohou tak usměrňovat jejich chování a vytvářet u nich nové návyky, hodnoty a postoje, které v budoucnu povedou k tomu, aby daný jedinec byl schopen odolávat negativním jevům. Rozvíjí tím osobnost dítěte, učí jej jak zacházet s volným časem a zároveň ho i zhodnotit. U zájmových a volnočasových aktivit je hlavní seznámit jedince se širší škálou možností těchto aktivit a případně pomoc při výběru volnočasové činnosti na základě jeho dispozic. Velmi důležité je aby se dítě, případně mladistvý, se zvolenou aktivitu ztotožňovali, nikoliv, aby ji vybírali na základě přesvědčení nebo donucení ze strany rodičů, přátel, vrstevníků a dalších. V danou chvíli ztrácí volnočasová aktivita do jisté míry svou účinnost. Zájmová činnost rozvíjí naše dispozice, možnosti, sebevědomí, naši osobnost, měla by nám pomoci uvědomit si vlastní hodnoty. To vše lze jen za předpokladu, pokud se s danou činností ztotožňujeme a vnitřně ji přijmeme (Hájek, a další, 2008 str. 192-194).

Z hlediska prevence můžeme v zájmové činnosti sledovat některé dílčí výchovně-vzdělávací cíle, toto dělení vychází z knihy Pedagogické ovlivňování volného času od B. Hájka.

- uspokojovat potřeby účastníků
- seznámit s možnými zájmovými aktivitami; usměrňovat, formulovat a rozvíjet zájmy skupiny a jedince
- podporovat utváření žádoucích rysů osobnosti
- podporovat zdravý tělesný rozvoj; výchova ke zdravému životnímu stylu
- dodržovat psychohygienu
- výchova k odpovědnosti
- posilovat citové vazby; procvičovat komunikační dovednosti v různých sociálních prostředích
- zvyšovat sociální kompetence (tzn. rozvíjet sociální orientaci a učit se objektivně hodnotit své jednání a přijímat následky svého chování)
- vést k odpovědnosti za své chování
- vytvářet společensky žádoucí hodnotové orientace (tzn. rozvíjet toleranci, porozumění a zároveň posilovat úctu k ověřeným hodnotám)
- vést k respektu právních ustanovení a uvědomování si vlastní práv i povinností
- posilovat a utvářet sebevědomí a odolávat nežádoucím vlivům

(Hájek, a další, 2008 str. 194)

Při práci s dětmi a mládeží bychom měli klást důraz na jejich motivaci a vytvářet dostatečný prostor pro komunikaci a vzájemné naslouchání. Činnost by měla vždy všem účastníkům přinášet radost a probíhat v příjemné atmosféře. Aktivity by se měly průběžně obměňovat, aby každý dostal příležitost uspět. U každého výkonu je dobré vyzdvihnout pozitivní momenty, které lze kladně ohodnotit a v případě nespokojenosti s chováním nebo postoji některého z účastníků, vyjádřit svůj nesouhlas vzhledem k momentálnímu výkonu, projevu atd. (tzn. nezevšeobecňovat – vždycky zlobíš, rušíš atd.)

Prevence v této oblasti je postavena především na kvalitních sociálních vazbách, vzájemné empatii, toleranci a komunikačních dovednostech. Každým kladným hodnocením, můžeme posílit sebevědomí a sebeuvědomění dítěte. Činnostmi, se kterými se dítě prostřednictvím zájmové činnosti setkává mu umožňujeme vybírat z nejrůznějších námětů a nápadů jak trávit kvalitně svůj volný čas, jak se ve volném čase realizovat, rozšiřujeme tak jeho sociální kontakty. To vše do jisté míry umožňuje předcházet útěku od reality k zástupným činnostem jako užívání návykových látek, virtuální drogy, šikana atd. (Hájek, a další, 2008 str. 195).

3 Praktická část

Tato část se snaží prokázat, zda lze opravdu považovat aktivní volný čas dětí a mládeže jako prevenci společensky nevhodného chování. Průzkum probíhal na základě anonymního dotazníkového šetření a osobních rozhovorů. Respondenti z vybraných organizací v Mariánských Lázních vyplnili anonymní dotazník, z kterého práce vychází.

Praktická část představuje organizace, sdružení, kluby atd. na území Mariánských Lázní, které věnují pozornost volnému času dětí a mládeže. Dále je pozornost zaměřena na nabídku konkrétních zájmových činností a instituce poskytující pomoc dětem s rizikovým chováním a zajišťující prevenci.

V první části práce je krátce představena lokalita Mariánských Lázní a organizace, které zde působí. V krátkosti jsou charakterizovány jednotlivé organizace, kluby, sportoviště, nízkoprahová zařízení atd.

Další část vychází z dotazníkového šetření, které zjišťuje, jaké procento dětí tráví svůj čas aktivně, zda je nabídka zájmových aktivit v dané lokalitě dostatečná nebo některou zájmovou oblast děti a mládež postrádají. Část bude hodnotit rozdíly ve způsobu trávení volného času mezi rizikovými jedinci a ostatními respondenty, za předpokladu, že respondenti, kteří tráví svůj volný čas aktivně, jsou méně problémoví než jedinci, kteří zájmovou činnost nenavštěvují nebo žádné zájmy nemají. Dále, zda jsou děti spokojené se způsobem, jak tráví svůj volný čas a jak by jej případně chtěly změnit. V této části se předpokládá, že jedinci, kteří netráví svůj volný čas aktivně, jsou méně spokojení, než ti co se věnují svým zájmům. V neposlední řadě je pozornost věnována i nízkoprahovému zařízení KOTEC (zařízení poskytující sociální služby pro děti a mládež ve věku 12–20 let) a jeho služby.

Na základě výsledků získaných z organizací v Mar. Lázních jsou vyvozeny příslušné závěry.

V poslední části se zaměříme na problémy menších měst při poskytování zájmové činnosti a případné návrhy zlepšení situace v lokalitě Mar. Lázních. Základní předpoklad v tomto bodě je ten, že přestože je nabídka zájmové činnosti v Mar. Lázních široká, nemá dostatečné kapacity a prostředky, aby uspokojila celou spádovou oblast.

Na závěr je důležité zmínit, že označení „problémový“ nebo „rizikový“ jedinec, není zcela korektní. Jedná se o žáky s kázeňskými problémy, žáky inklinující k záškoláctví, návykovým látkám, šikaně atd. Nicméně pro snadnější porozumění a lepší přehlednost je v práci toto označení použito.

3.1 Lokalita Mariánské Lázně

Mariánské Lázně jsou lázeňské město v západních Čechách poblíž hranic s Německem. Nachází se v Karlovarském kraji s okresním městem Cheb. Mariánské Lázně jsou obec s rozšířenou působností. Podle posledních údajů ze sčítání lidu získaných z internetových stránek Českého statistického úřadu má spádová oblast města k roku 2011 celých 24 224 obyvatel a samotné město Mariánské Lázně má 13 569. Z toho 3 134 dětí ve věku 0 – 14let a 1 316 ve věku 15 – 19 let.

Mar. Lázně nabízí poměrně velké množství možností, jak uplatnit svůj volný čas. Ve městě je mnoho dětských venkovních hřišť, mezi jedno z nejnavštěvovanější a nejoblíbenějších patří přírodní park „Prelát“ - přírodní hřiště zabudované v lese. Dále je zde k dispozici Skatepark nebo lanové centrum na okraji města, dále pak házenkářské hřiště se zabudovanou horolezeckou stěnou, dopravní hřiště nebo fit areál. Najdeme zde i celou řadu sportovních hřišť a kurtů včetně nejstaršího golfového hřiště na našem území nebo zimní stadion a plavecký bazén.

Co se týče poskytování zájmové činnosti, široká nabídka zájmové činnosti spadá pod Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně (dále jen MěDDM) a pod Základní uměleckou školu. Nicméně na území Mar. Lázní působí také celá řada sportovních klubů a sdružení z nejvýznamnějších jsou to TJ Slovan, TJ Lokomotiva, FC Viktoria, HC Mariánské Lázně a plavecký klub Mariánské Lázně.

Prevenční v oblasti rizikového chování a péči o děti a mládež, jež jsou ohroženi sociálně patologickými jevy, provádí již výše zmíněné nízkoprahové zařízení KOTEC.

3.1.1 Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně

MěDDM spadá do školských zařízení a je příspěvkovou organizací. Jak uvádí na svých internetových stránkách je určen všem, co mají zájem o nejrůznější volnočasové aktivity *“Městský dům dětí a mládeže - Dráček je otevřen všem, kteří mají zájem aktivně strávit svůj volný čas, najít zde nové kamarády a dobře se bavit.”* (Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně “Dráček“)

MěDDM je v Mariánských Lázních již od roku 1952 a po celou tu dobu zajišťuje zájmovou činnost v Mar. Lázních, táborovou činnost, příležitostné a víkendové akce, spontánní aktivity a klubovou činnost.

V současné době MěDDM navštěvuje cca 400 dětí. Pod zájmovou činností MěDDM spadá poměrně široká nabídka zájmových kroužků, které jsou vedeny zaměstnanci MěDDM a

externími pracovníky. Nalezneme zde kroužky zaměřené na oblast sportu, tance, ručních prací a mnoho dalších. Ze sportovních aktivit MěDDM nabízí například florbal, aerobic, badminton, volejbal, cvičení rodičů s dětmi nebo scénický tanec. Z nabídky ručních a tvořivých prací jsou zde zájmové kroužky jako keramika, počítačová robotika, žonglování, kroužek „Šikovné ruce“, výpočetní technika atd. V rámci klubové činnosti je k dispozici „Klub deskových her“ a „Počítačový klub“, které lze navštěvovat v kterýkoliv všední den.

Do oblasti příležitostných a víkendových akcí spadají činnosti jako příprava karnevalů, Dnů dětí nebo kurzy pro veřejnost.

Táborová činnost probíhá po většinu času v době letních prázdnin. Většina táborů probíhá na táborové základně Domu dětí v nedaleké obci Pavlovice. Pro děti, které chtějí na tábor, ale nechtějí spát mimo domov, Dm dětí nabízí jinou alternativu a tou je příměstský tábor.

Poslední bod, který ještě nebyl zmíněn, je spontánní činnost. Do této oblasti spadají hřiště pod správou Domu dětí, které jsou během dne volně k dispozici. Jedná se zejména o dopravní a basketbalové hřiště u Domu dětí, fit areál a Skatepark.

Cílovou skupinou Domu dětí a mládeže nejsou jen děti ZŠ a mládež, ale i maminky na rodičovské dovolené, děti předškolního věku a dospělí (Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně „Dráček“).

3.1.2 KOTEC

Občanské sdružení KOTEC poskytuje sociální služby a odbornou pomoc lidem v obtížných životních situacích. Pod společnost KOTEC patří několik poboček, které jsou rozděleny podle jejich zaměření. Jedná se o nízkoprahový klub, centrum podpory rodiny, terénní programy, kontaktní centrum, denní centrum a preventivní centrum. Některé z těchto programů se mohou vzájemně prolínat a případně doplňovat. Naší práce se týká především nízkoprahový klub a částečně terénní programy.

Centrum podpory rodiny je určeno rodinám postiženým a ohroženým určitým sociálním znevýhodněním. K-centrum pracuje s již zletilými drogově závislými jedinci a usiluje o snížení rizika způsobeného právě užíváním drog. Denní centrum je určeno lidem bez domova a Prev-centrum se zaměřuje na služby spojené s primární prevencí v oblasti návykových látek a rizikového chování. Zároveň poskytují i preventivní programy a aktivity pro dospívající a třídní kolektivy.

Terénní programy jsou určeny všem, kteří mají pocit, že se nacházejí v obtížné nepříznivé životní situaci, potřebují pomoc a chtějí tuto situaci řešit. V rámci terénních programů je postiženým osobám poskytnuto základní poradenství. Terénní pracovníci pravidelně navštěvují

předem zvolená místa, nebo místa na základě doporučení, kde pomáhají a poskytují pomoc potřebným. Primárně jsou určeny dospělým jedincům. Pokud při práci v terénu naleznou bezprizorní děti nebo mladistvé, kteří potřebují pomoci, poskytnou jim veškeré potřebné informace a odborná péče je jim pak poskytnuta v příslušném zařízení centra KOTEC.

V rámci této diplomové práce nás bude zajímat především Nízkoprahový klub. Nízkoprahový klub je zařízení, které poskytuje sociální služby dětem a mládeži v Mariánských Lázních a okolí ve věku od 12 do 20 let. Je určen všem dětem a mladistvým, kteří většinu svého volného času tráví na ulicích, vyrůstají v disfunkčním rodinném prostředí, experimentují s návykovými látkami nebo vykazují jiné známky rizikového chování.

Cílem tohoto zařízení je nabízet bezpečný a dostupný prostor pro volnočasové aktivity dětí a mládeže a učit je sociálním schopnostem a dovednostem, které by jim pomohly zvládnout jejich sociálně nepříznivou situaci. Snaží se předcházet a případně snížit dopad negativních vlivů, se kterými se děti a mládež setkávají.

Služby, které nízkoprahový klub poskytuje svým svěřencům, jsou například poradenství pro děti, mládež i rodiče, krizová intervence nebo zprostředkování péče a další.

Při práci se svými klienty dodržuje nízkoprahový klub několik pravidel a těmi jsou nízkoprahovost, nezávislost a individuální přístup.

Princip nízkoprahovosti spočívá v naprosté anonymitě klienta, dobrovolnosti, co možná nejvyšší míře dostupnosti (tzn. služba je dostupná všem, kteří ji potřebují), vzájemné důvěře a poskytnutí bezpečného prostoru.

Princip nezávislosti je založen na samostatnosti klientů. Snaží se vést své klienty k maximální samostatnosti a to rozvojem jejich sociálních a duševních schopností a dovedností a zároveň podporují a vedou své klienty k volnočasovým aktivitám.

Posledním principem je princip individuálního přístupu, kdy každý pracovník musí respektovat klientovo soukromí a rozhodnutí, zároveň by měla být zachována autonomie, srozumitelnost a dostupnost poskytovaných služeb (KOTEC, 2009).

3.1.3 ZUŠ Mariánské Lázně

Základní umělecká škola Fryderyka Chopina nabízí celou řadu možností, jak rozšířit své vzdělání v nejrůznějších oborech. Je zaměřena především na oblast hudby, tance a výtvarného umění. V současné době školu navštěvuje kolem 800 žáků. Žáci se pak mohou účastnit jednotlivých soutěží a vystoupení, které škola pořádá.

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.5, ZUŠ by do této práce zařazeny být neměly. Jedná se o rozšiřující a cílené vzdělání, které slouží jako příprava pro další vzdělávání např. na středních školách a konzervatořích, z tohoto důvodu nemůžeme mluvit o volném čase. Nicméně ze získaných odpovědí v dotazníkovém šetření a rozhovorů s žáky, jednoznačně vyplývá, že aktivity, které tato škola nabízí, jsou vnímané jako volnočasové a z tohoto důvodu je zde zařazena. Velmi často se v odpovědích objevovaly kroužky, které nabízí pouze ZUŠ a často bylo u zájmových kroužků poznamenáno, do které organizace, klubu atd. na kroužky dochází.

3.2 Dotazníkové šetření „Volný čas dětí a mládeže“

Cílem dotazníkového šetření je zjistit, jak děti a mládež tráví svůj volný čas, jak jej trávit chtějí a jaký vztah mají k volnému času a jeho využití. Zároveň se zabývá rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi a tím jak k volnému času přistupují. Pozornost je věnována i nabídce volnočasových aktivit v lokalitě Mar. Lázní, zda je dostatečná, nebo některé oblasti žáci postrádají. V neposlední řadě dojde i na otázku volného času jako prevence.

Dotazníkové šetření probíhalo v období ledna až února 2014 na území Mariánských Lázní. Dotazníky byly rozneseny do škol, MěDDM a centra KOTEC. Celkem bylo rozdáno 100 prázdných dotazníků a vrátilo se 88 vyplněných dotazníků. Z toho 56 dotazníků bylo vyplněno dívkami a 32 dotazníků chlapci.

Vyplnění rozdaných dotazníků bylo dobrovolné a anonymní a respondenti byli předem seznámeni s postupem jeho vyplňování. Zpět byly dotazníky vybírány třídními učiteli, vedoucími zájmových kroužků a dalšími pedagogickými pracovníky, kteří byli podrobně seznámeni s postupem vyplnění i vybírání dotazníků a s cílem diplomové práce. Jelikož byly dotazníky anonymní, bylo třeba zajistit, aby dotazníky, vyplněné dětmi, které vykazují znaky rizikového, problémového chování byly dány zvlášť. Z tohoto důvodu byly zpět vybírány osobně učiteli, pedagogickými pracovníky atd. a dotazníky vyplněné problémovými jedinci byly tak s jejich pomocí odděleny. Problémovými jedinci rozumíme žáky, kteří vykazují znaky rizikového chování, inklinují k záškoláctví, návykovým látkám, šikaně a jinak narušují ustálené způsoby chování, jednání a myšlení uznávané společností atd. (viz kapitola 2)

Byly vytvořeny dvě verze dotazníku, jedna pro děti ve věku ZŠ a druhá pro SŠ (viz Přílohy). Obsah otázek zůstával stejný, byly pouze jinak formulovány pro lepší pochopení odpovídající věkové kategorii.

První otázka zjišťuje, jestli žáci ve svém volném čase navštěvovali v uplynulém roce zájmové kroužky, či nikoliv. Otázky č. 2 - 6 jsou určeny respondentům, kteří tráví svůj volný čas aktivně, navštěvováním nejrůznějších zájmových činností. Cílem těchto otázek je zjistit, zda si jedinci

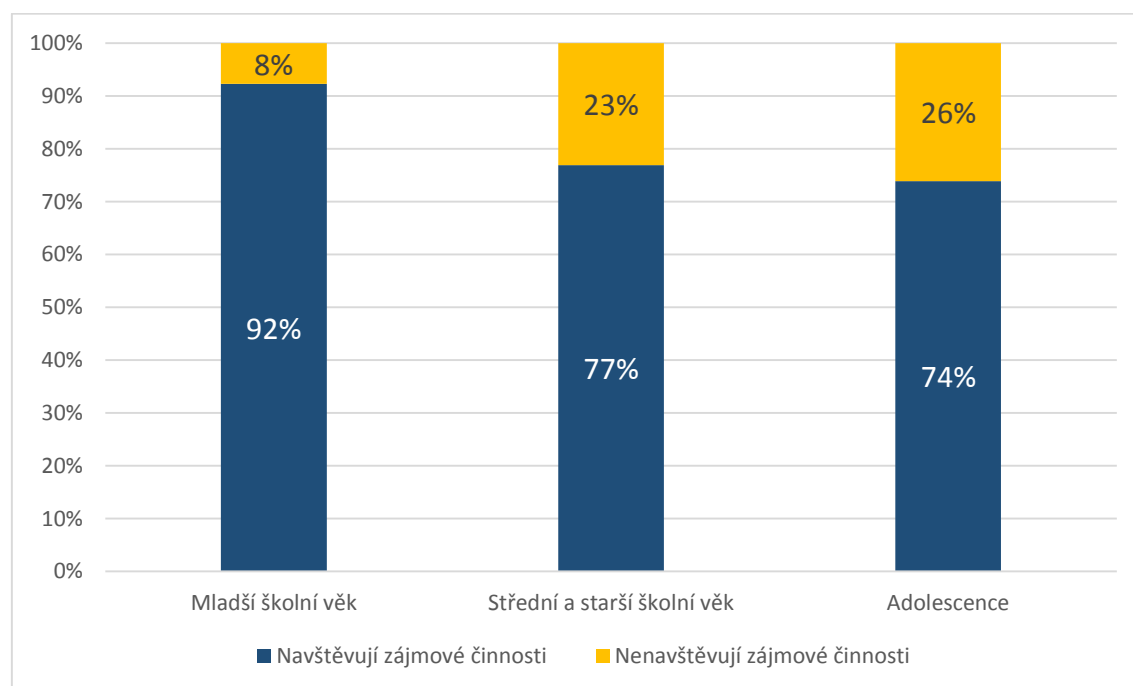
kroužky vybírají sami a jsou spokojeni s tímto výběrem, nebo jsou ovlivňováni okolím (rodiče, kamarádi, vrstevníci atd.). Otázky č. 7 - 8 se orientují na spokojenost jedince se způsobem, jakým uplatňuje svůj volný čas a jak ideálně by měl vypadat. Otázky č. 9 - 10 se zaměřují na nabídku a poptávku zájmové činnosti v Mariánských Lázních. Pokud mladí lidé ve volném čase postrádají určitou oblast, na základě získaných odpovědí vyvodit a navrhnout způsoby řešení a zlepšení situace.

3.2.1 „Volný čas dětí a mládeže“ – věkové kategorie

Z celkového množství vybraných dotazníků navštěvuje 83 % respondentů zájmové aktivity a 17 % nenavštěvuje žádné. Ze všech respondentů bylo označeno za problémové žáky pouze 6,7 % a z toho 5,33 % nenavštěvuje žádné zájmové aktivity a 1,37 % pravidelně docházejí na zájmové kroužky.

Graf č. 1 popisuje, do jaké míry jsou zájmové činnosti navštěvovány jednotlivými věkovými kategoriemi.

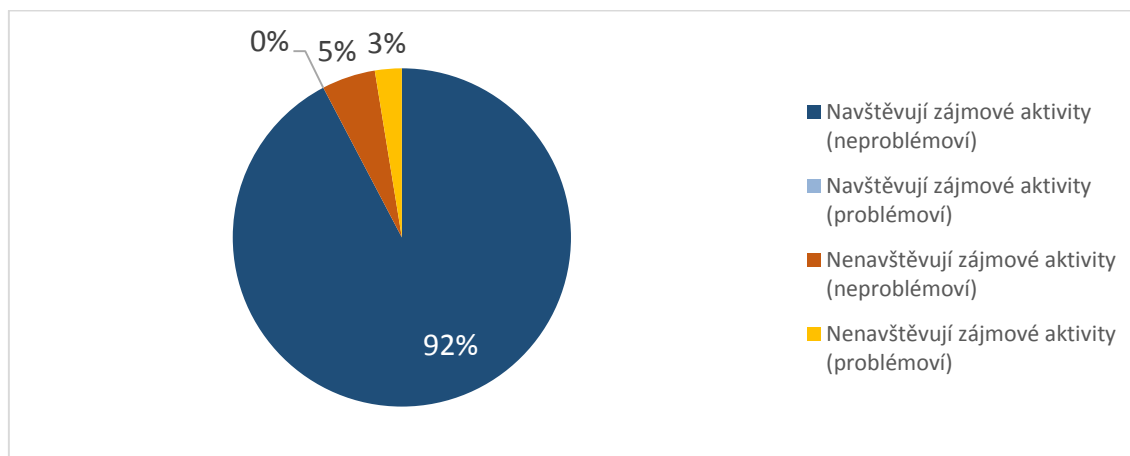
Graf 1: Navštěvnost zájmových činností v uplynulém roce x věkové kategorie

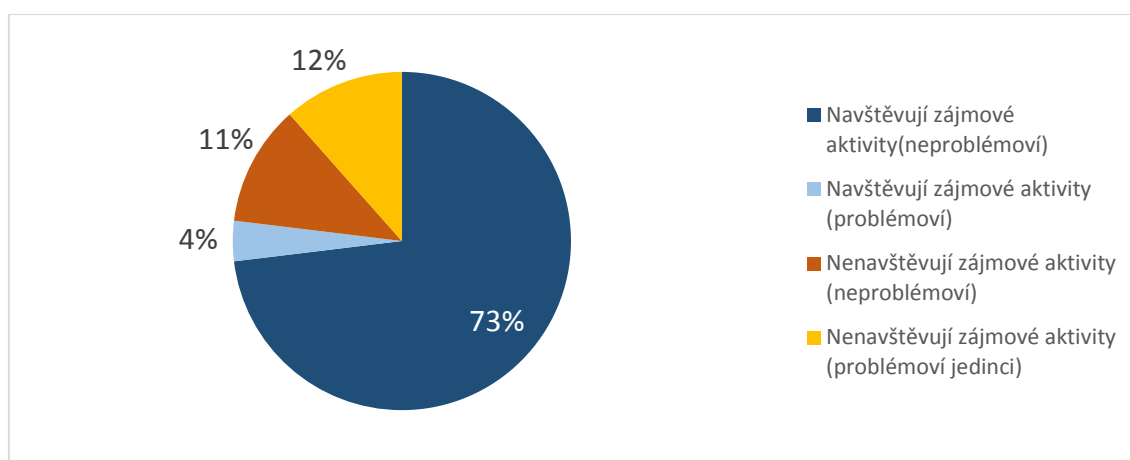
Jak můžeme vidět z Graf 1, děti mladšího školního věku tvoří nejpočetnější skupinu v rámci zájmové činnosti, s přibývajícím věkem zájem částečně opadá, ale ubývá i času, ve kterém se žáci volnočasovým aktivitám mohou věnovat. Velmi častým důvodem, proč žáci opouštěli některou ze zvolených činností, byl nedostatek času nebo financí.

Následující tři grafy Graf 2 - Graf 4 zobrazují poměr mezi respondenty, kteří navštěvovali/nenavštěvovali volnočasové aktivity a těmi, kteří vykazovali známky problémového chování. Grafy jsou rozčleněny podle věkových kategorií.

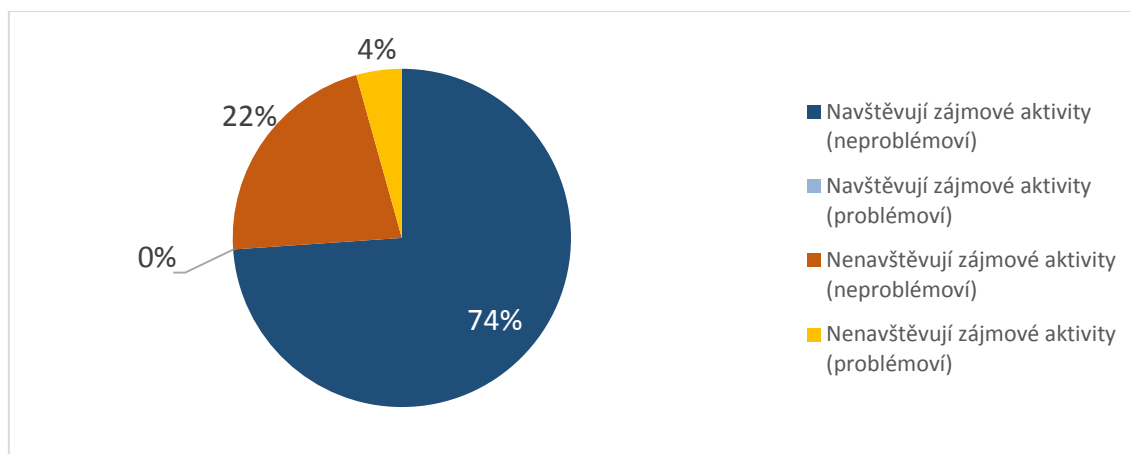
Graf 2: Mladší školní věk

Graf 3: Střední a starší školní věk

Graf 4: Adolescence

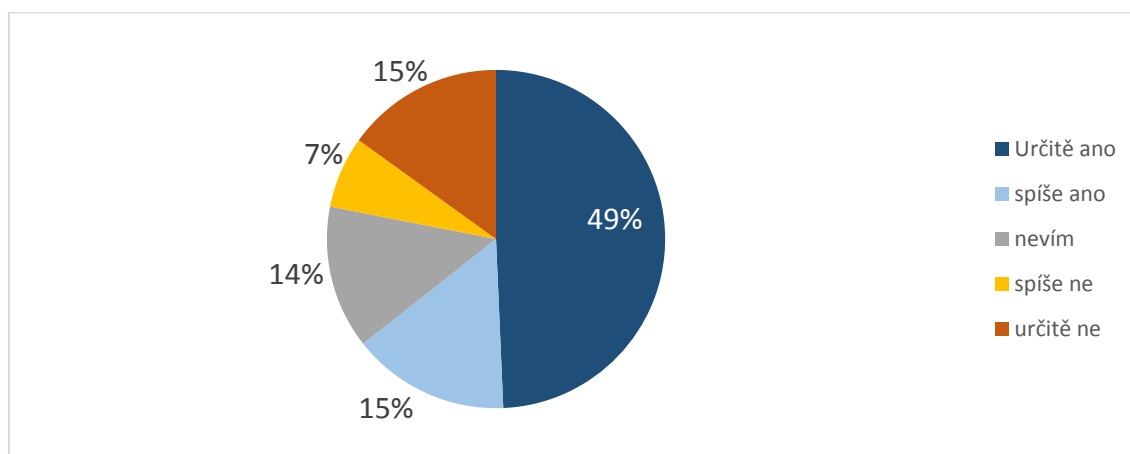

3.2.2 Vliv okolí při výběru zájmové činnosti

V této části se zaměříme na to, jakým způsobem může ovlivnit naše okolí, zda některé aktivity navštěvovat budeme nebo ne a do jaké míry je navštěvovat jedinci chtějí. Na tuto oblast byly zaměřeny otázky č. 3 a 4. Jejich cílem bylo zjistit, zda děti ve vybraných volnočasových aktivitách i nadále pokračují či nikoliv a je-li tomu tak z jejich vlastní vůle, nebo byly ovlivněny svým okolím a dalšími faktory.

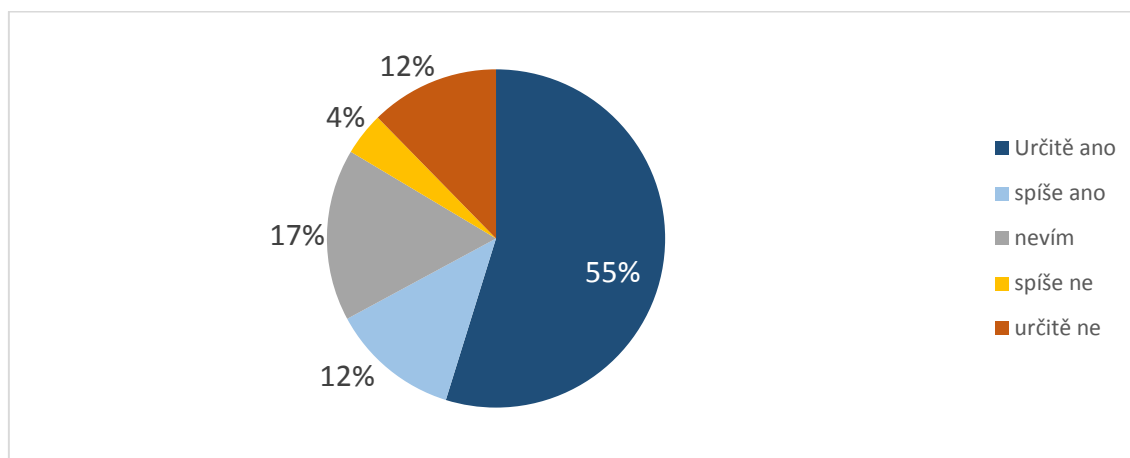
Graf 5 zobrazuje, kolik dětí pokračuje v započaté zájmové činnosti a kolik jich činnost z nějakého důvodu ukončilo, zatímco Graf 6 ukazuje, jestli respondenti mají/měli zájem v dané činnosti pokračovat.

Graf 5: Pokračování v zájmové činnosti

Graf 6. znázorňuje, zda samy děti v zájmové činnosti vůbec pokračovat chtějí/ nechtějí.

Graf 6: Zájem o pokračování v zájmové činnosti

Rozdíl mezi Graf 5 a Graf 6 je ten, že v prvním Graf 5 můžeme vidět skutečnost, tzn. děti ve zvolených zájmových aktivitách pokračují, omezily je nebo zcela ukončily a to z nejrůznějších důvodů (nedostatek financí, zákaz rodičů, stěhování, nebavilo je to, touha vyzkoušet něco jiného atd.). V tomto bodě nemuselo jít o jejich vlastní rozhodnutí, ale mohlo jít o zásah zvenčí a jiné okolnosti, které je přiměly skončit. Zatímco Graf 6 ukazuje zájem jednotlivců. Vykresluje, jestli opravdu chtějí v činnosti pokračovat nebo ne, jak k vybraným aktivitám přistupují, zda je baví či nikoliv.

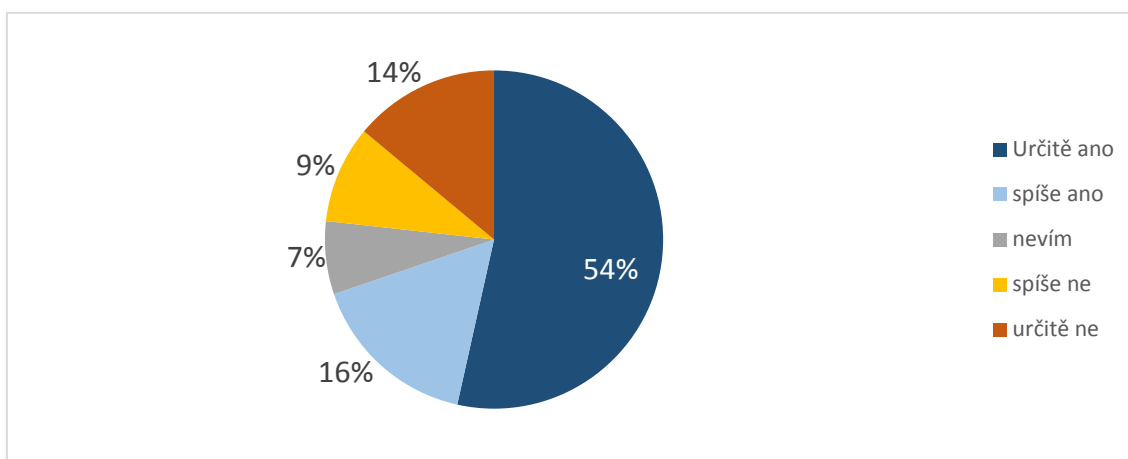
Nejčastějším důvodem, proč jedinci nedobrovolně ukončili některou ze zájmových činností, byl nedostatek peněžních prostředků. Naopak pokud byla činnost ukončena z rozhodnutí účastníka, byla častým důvodem touha vyzkoušet něco nového nebo ztráta motivace a nadšení pro danou oblast.

Samozřejmě zde nalezneme i druhou stranu, kdy jedinci museli v dané činnosti pokračovat, přestože o vybranou aktivitu zájem neměli. Bylo tomu tak většinou na přání rodičů. V tuto chvíli pak vzniká problém, kdy děti zvolená činnost často nebaví, nudí se a mohou si tak vypěstovat k dané činnosti i nechuť. Kroužek pak navštěvují neradi a těší se, až uplyne doba, kterou zde musí strávit. Působí zde převážně negativní motivace a ve většině případů je činnost stejně dříve nebo později ukončena.

Následující Graf 7 – Graf 9 dokládají vliv okolí, při výběru aktivit. Porovnáme zde zájem dítěte v pokračování zájmové činnosti a vliv těch, kteří činnost vybírali.

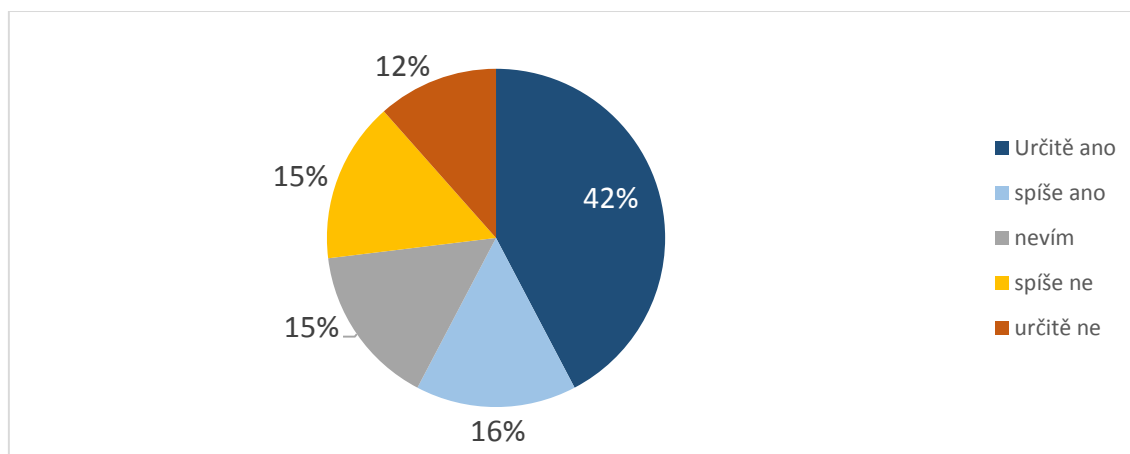
Je velmi důležité, aby si děti a mládež volily aktivity samy nebo se s výběrem, např. od rodičů, ztotožňovaly. Volnočasové aktivity slouží k odpočinku, relaxaci, mají nám přinášet radost a zábavu a proto velmi záleží na volbě aktivit. Pokud děti a mládež vybírali zájmové kroužky samy, mnohem častěji u nich i déle vydržely a pokračují v nich. Vybírají je na základě své vlastní vůle, přání, zájmu a nadšení. Volí si aktivity, které jim přináší pocit uspokojení a proto se pravděpodobnost, že u nich vydrží delší dobu, výrazně zvyšuje. Zatímco děti, které byly do některého z kroužků přinuceni nebo přesvědčeni, je častěji opouští.

Graf 7: Já sám/a

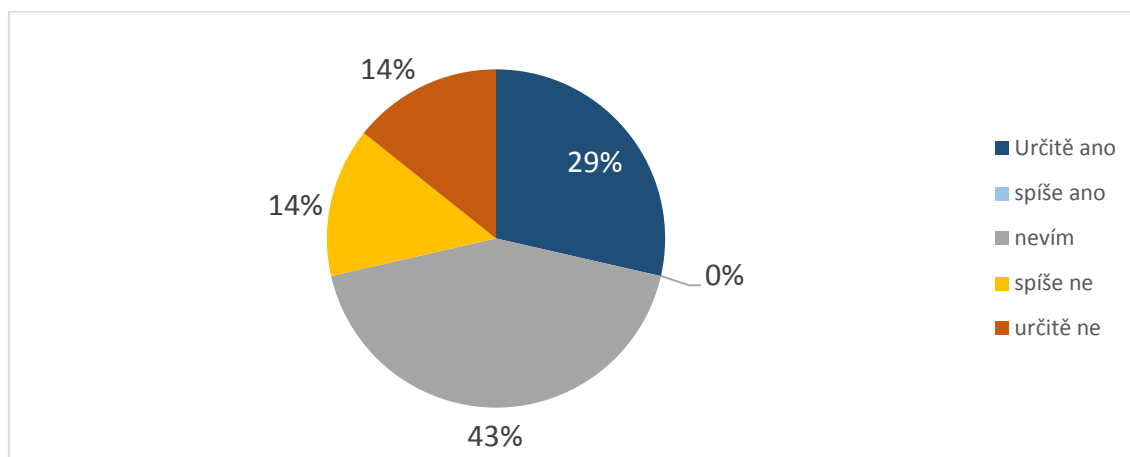
Graf 7 zobrazuje, kolik respondentů si zvolilo zájmové činnosti samo a ve zvolených aktivitách nadále pokračuje. Můžeme tedy vidět, že nadpoloviční většina je rozhodnutá v aktivitách pokračovat cca 70 % respondentů. Ti, kteří se rozhodli svou činnost ukončit nebo v ní již pokračovat nechtějí, tvoří cca 23 %.

Graf 8: Některé sám/některé rodiče

Graf 8 znázorňuje respondenty, kteří si částečně aktivity volili sami z vlastní vůle, ale některé aktivity navštěvují na přání rodiny. Můžeme zde vidět zájem pokračovat, oproti předchozímu Graf 7, v některých volnočasových aktivitách.

Graf 9: Rodiče

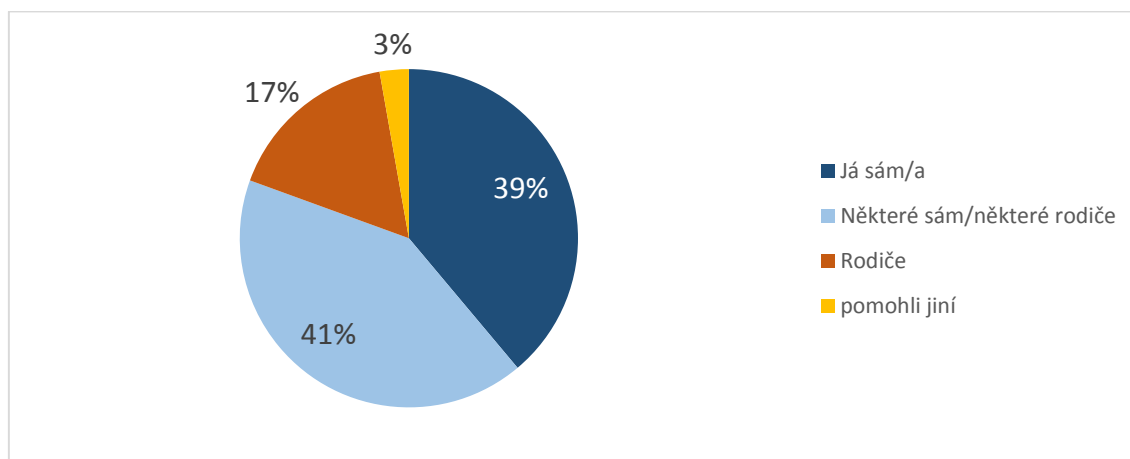
Z Graf 9 můžeme vyčíst, že většina aktivit vybraných rodiči a dalšími rodinnými příslušníky, se ne vždy ztotožňuje s přáním jedince. Ve vybraných volnočasových aktivitách je rozhodnuto pokračovat pouze 29 % respondentů, což je velký rozdíl v porovnání s prvním Graf 7, kde je odhodláno pokračovat téměř 70 % účastníků. Jako nejčastější důvod respondenti uváděli, že je zvolená činnost nebaví a není pro ně zajímavá.

Na druhou stranu, vliv rodičů s přibývajícím věkem dětí pomalu ustupuje do pozadí a rodiče nechávají svým dětem volnou ruku.

Položku „Pomohli jiní“ zatrhli pouze jediný respondent a z tohoto důvodu není zobrazena v grafu.

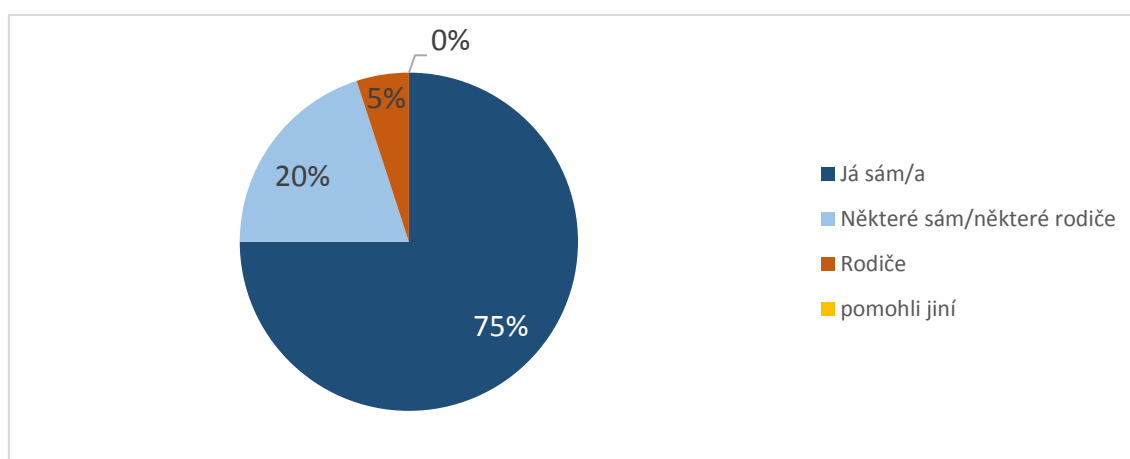
V následujících grafech je vidět jak se liší výběr zájmové činnosti v jednotlivých věkových kategoriích. Ve kterých letech do výběru nejvíce zasahuje rodina.

Graf 10: Mladší školní věk x výběr zájmové činnosti

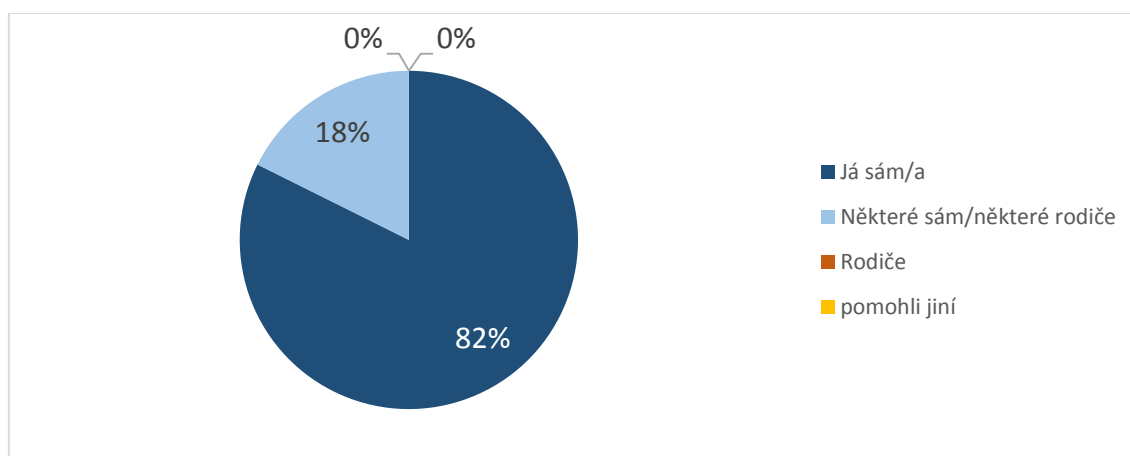
V tomto období mají rodiče největší vliv na výběr zájmových kroužků. Často je to dáno nerozhodností menších dětí a častou změnou rozhodnutí a rodiče se je tak snaží směřovat podle svých představ a podle toho, co považují pro dítě za vhodné. Nicméně je příjemným zjištěním, že i u dětí mladšího školního věku byla z větší části přenechána iniciativa dětem.

Graf 11: Střední a starší školní věk x výběr zájmové činnosti

Graf 11 znázorňuje skupinu středního a staršího školního věku a můžeme zde vidět, že iniciativa ve výběru volnočasových aktivit byla takřka z 90 % ponechána na samotných zájemcích a zásahy ze strany rodičů jsou minimální.

Graf 12: Adolescence x výběr zájmové činnosti

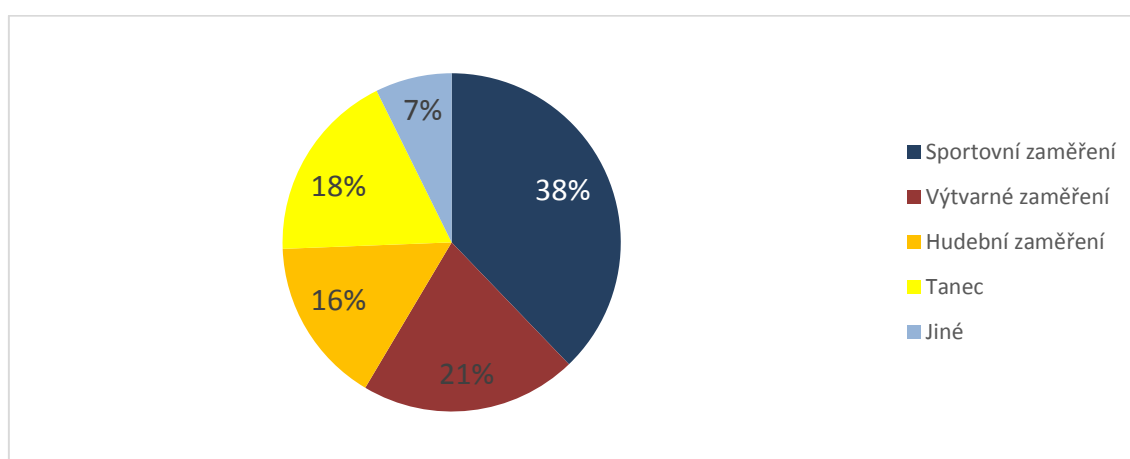
Poslední graf týkající se tohoto problému se vztahuje k adolescentům. Z grafu je čitelné, že v tomto věku rodiče již do volnočasových aktivit nijak výrazně nezasahují a výběr činností je ponechán na úsudku dítěte.

3.2.3 Zaměření zájmové činnosti

V této kapitole se zaměříme na to, jaké volnočasové aktivity jsou vyhledávané a zda se liší podle jednotlivých věkových kategorií. V otázce č. 2 každý z respondentů vyplnil, jakým zájmovým činnostem se věnuje, v případě že navštěvuje zájmové kroužky. Pokud respondent nedocházel na žádnou volnočasovou aktivitu, pokračoval otázkou č. 6.

První skupinu tvoří děti mladšího školního věku.

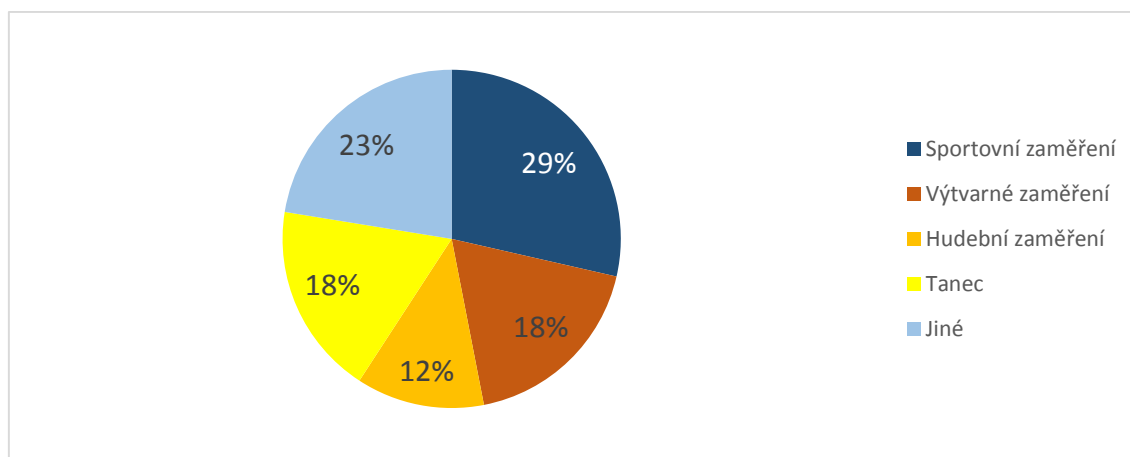
Graf 13: Mladší školní věk x zaměření zájmové činnosti

Děti v této věkové kategorii byly ještě do určité míry ovlivněny výběrem aktivit ze strany rodičů. Největší část zde tvoří aktivity sportovní. Nejčastěji jmenované byli florbal, volejbal, tenis, golf a plavání. Sportovní činnosti byly hojně zastoupeny jak u chlapců tak dívek.

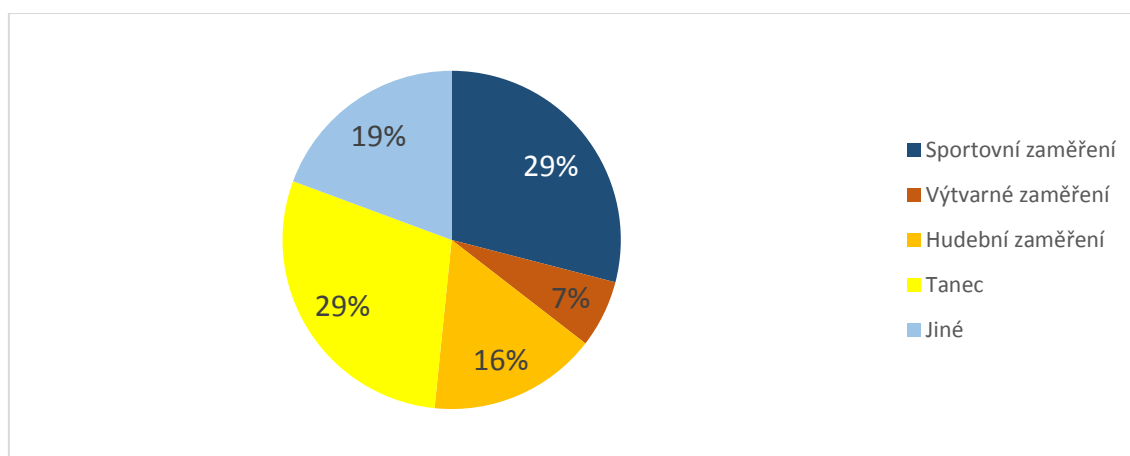
Z výtvarných činností byla nejčastěji jmenována keramika a kroužky jako „Šikovné ruce“. Tyto kroužky byly navštěvovány především dívkami. Hudba a tanec pro tuto věkovou kategorii ještě nejsou tolik vyhledávané činnosti. Z hudebních nástrojů byly nejčastěji zvoleny klavír, flétna a kytara a v tanci rytmická cvičení nebo aerobic. Pod kolonkou jiné se objevovaly jazykové kroužky a velmi často jízda na koni ve všech věkových kategoriích.

Graf 14: Střední a starší školní věk x zaměření zájmové činnosti

Děti v období staršího a středního školního věku, již nebyly do takové míry ovlivňovány svým okolím a můžeme tedy vidět pokles v činnostech sportovního zaměření a naopak poměrně značný nárůst v oblasti „Jiné“. Zájmové kroužky ve sportovní oblasti se objevují stále stejné tenis, golf, volejbal, horolezectví atd. Rozdíl se objevovali především v oblasti Tance a v oblasti Jiné. V tanci byla velmi často zmíněna Zumba, HipHop, orientální tanec, balet a mažoretky a ve valné většině jej navštěvují pouze dívky. V oblasti Jiné se cca z 60 % objevovala jízda na koni, robotika, žonglování a cizí jazyky.

Graf 15: Adolescence x zaměření zájmové činnosti

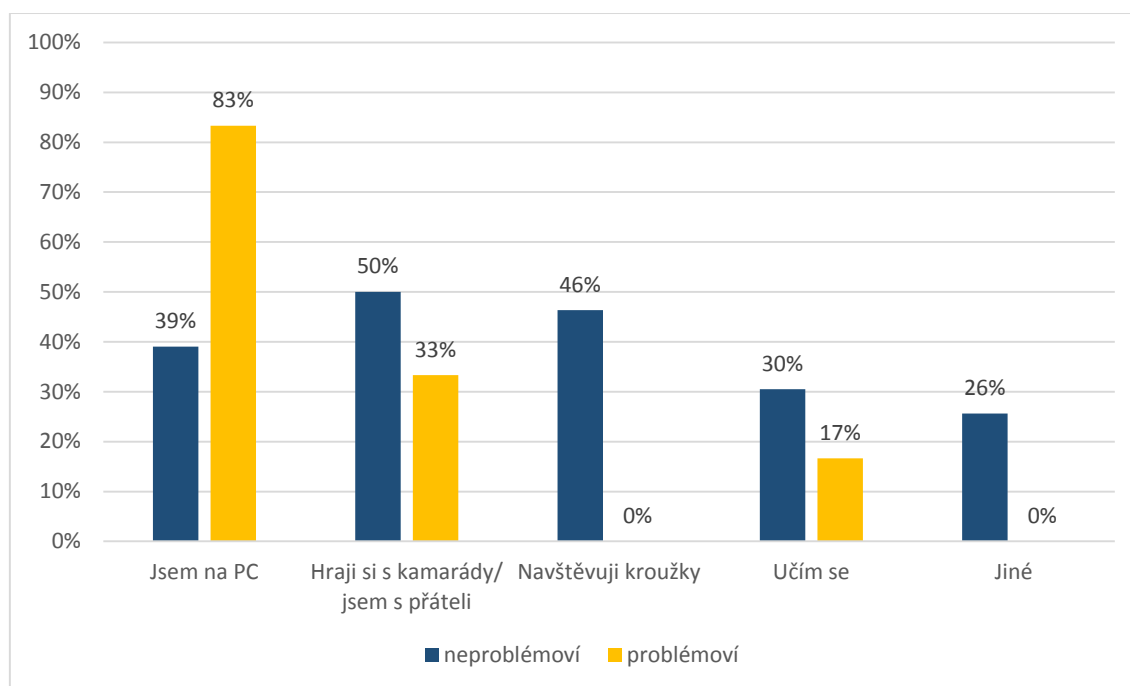
V období adolescence byl zaznamenán největší úbytek v zájmu o volnočasové aktivity, z těch, kteří vytrvali se zhruba 1/3 věnuje sportu a 1/3 tanci. V oblasti „Jiné“ se kromě již výše jmenovaných aktivit začali objevovat i profesně orientované zájmové činnosti, které velmi pravděpodobně slouží jako příprava pro další vzdělávání (př. biologie, ontologie atd.).

3.2.4 Volný čas problémových x neproblémových jedinců

Zde se zaměříme na to jak děti a mládež tráví svůj volný čas, kromě navštěvování zájmových aktivit, jaký postoj k volnému času zaujímají a zda jsou spokojeni s tím, jak jej uplatňují. Dále se věnujeme rozdílům a postojům k volnému času u jedinců, kteří byli označeni za problémové nebo vykazující znaky společensky nevhodného chování.

Většina respondentů se během svého volného času věnuje více volnočasovým činnostem, chodí ven s přáteli, jsou na PC, sportují atd. V následujícím Graf 16 jsou dobře rozeznatelné rozdíly ve způsobu trávení volného času u jedinců označených za problematické a ostatních respondentů.

Graf 16: Volný čas neproblémových x problémových jedinců

Nejznatelnější rozdíl je v množství času stráveném na počítači. To nás dostává k problematice virtuálních drog zmíněné v kapitole 2.1.1. Bohužel u dětí, které vykazují znaky rizikového chování, dosahuje tato položka nejvyšších čísel. U ostatních respondentů dorůstá také poměrně vysokých hodnot, nicméně netvoří ani polovinu oproti rizikovým jedincům. Zhruba dvě třetiny dotazovaných ze skupiny rizikových jedinců zaškrtnulo pouze položku Jsem na PC a žádnou jinou.

Největším problémem ovšem není dosažených 83 %, ale to, že nadpoloviční většina těchto respondentů je se způsobem, jak tráví svůj volný čas spokojena. Na druhou stranu to můžeme považovat za jednu z forem úniku od reality. V otázce č. 8, kde měli dotazovaní popsat ideální představu svého volného času, převážná většina z nich odpověděla, že by chtěla ve svém volném čase trávit více času s rodinou, podnikat společné výlety nebo být s přáteli. Což naznačuje, že se velmi pravděpodobně pohybují v ne zcela pohodovém rodinném prostředí a někteří z nich mají problémy s navazováním přátelství. Přímo jedna z odpovědí v dotazníku zněla, že by si jedinec přál mít kamarády, se kterými by mohl trávit volný čas.

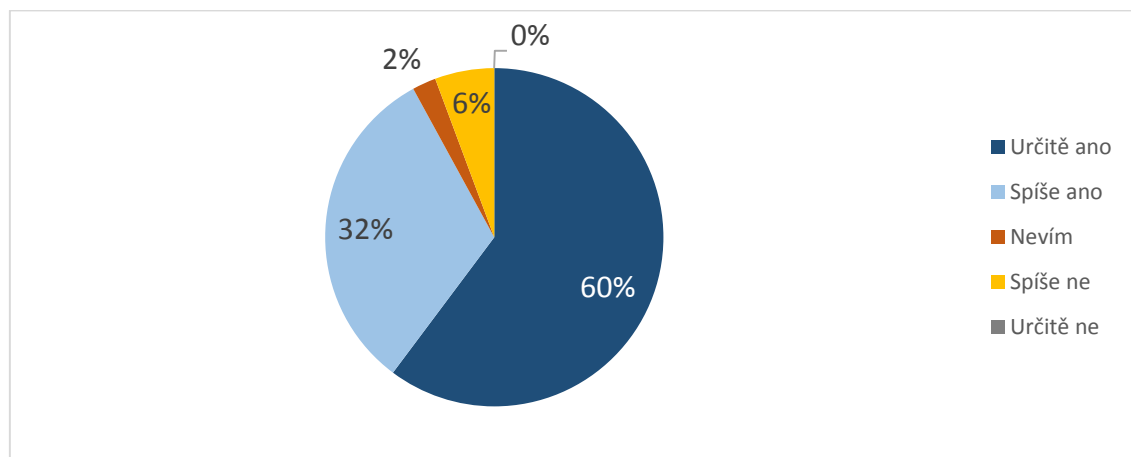
Dalším výrazným bodem, je sloupec „Navštěvuji kroužky“, ze skupiny rizikových žáků neuvedl ani jeden z dotazovaných, že by se věnoval nějaké zájmové aktivitě. Zajímavé je ale i číslo 46% získané z odpovědí neproblémových jedinců. Když se podíváme na Graf 1: Návštěvnost zájmových činností v uplynulém roce x věkové kategorie, většina dotazovaných zatrhla, že v uplynulém roce navštěvovali zájmové aktivity. V období mladšího školního věku

to bylo 92 %, u dětí středního a staršího školního věku 77 % a u mládeže 74 %. Část jich některé zájmové činnosti přestalo navštěvovat viz. Graf 1, ale i tak nám zůstává poměrně velké procento respondentů, kteří již znovu nezaškrtili, že navštěvují zájmové kroužky. Z toho můžeme usuzovat, že ne všichni považují zájmovou činnost za volný čas. To lze pozorovat především u dotazníků, kde respondenti byli více vytiženi, navštěvovali větší množství zájmových činností. Když došlo na otázku o ideální představě volného času, nejčastěji pak odpovídali, že by si přáli více volného času, méně kroužků, méně učení atd.

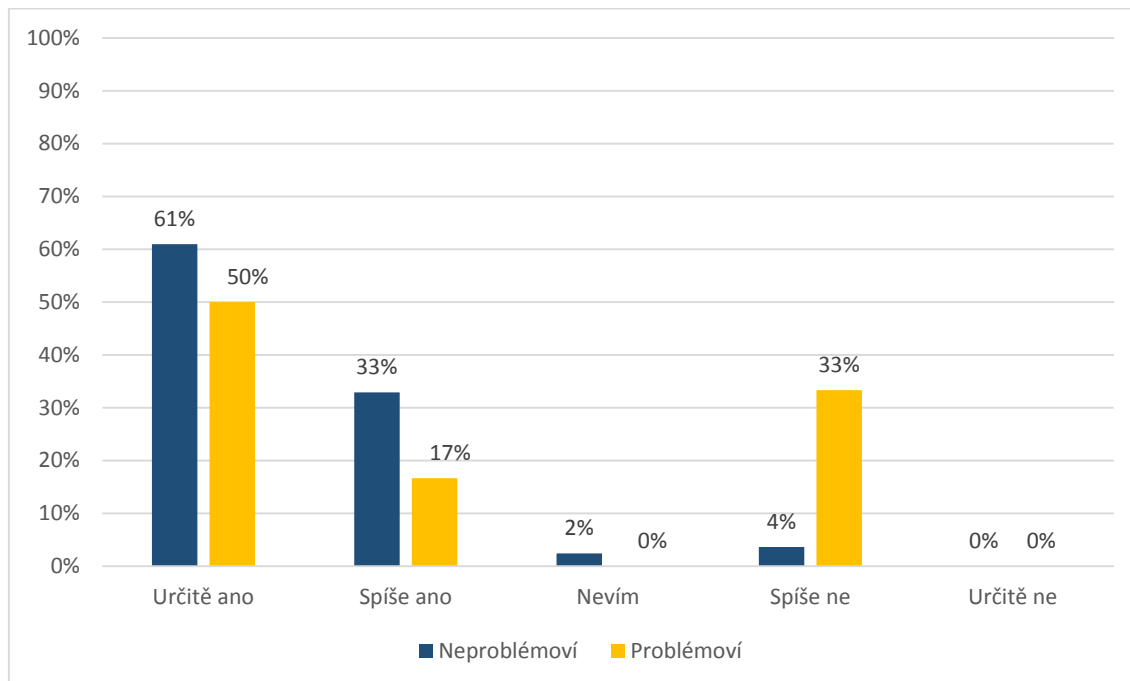
Položka „Hraji si s kamarády/ jsem s přáteli“ zabírá ve skupině neproblémových respondentů nejvíce procent. Polovina dotazovaných tráví svůj volný čas, kromě zájmové činnosti, PC a dalších, hlavně se svými přáteli. Čas strávený s kamarády, je pro ně velmi cenný a důležitý. Nabízí jim příležitost být se svými vrstevníky, kteří se potýkají se stejnými problémy a starostmi, sdílí podobný náhled na svět, na rozdíl od rodičů, mají podobné zájmy a mohou s nimi sdílet své ideály apod. Ze skupiny rizikových jedinců vyhledává své přátele pouze 33%, ačkoliv i oni postrádají více času stráveného s přáteli, jak přiznávali v následující otázce č. 8. I to může být jeden z důvodů, proč se obracejí k virtuální realitě.

Graf 17 představuje, do jaké míry jsou respondenti spokojeni či nespokojeni. Celých 60 % je zcela spokojeno se způsobem a činnostmi, kterým se věnuje, a nic by neměnili. Dalších 32 % je spíše spokojeno a nepřejí si žádné větší změny, snad jen o trochu více volného času, více/méně prostoru pro zájmové aktivity a méně učení. Pouze 6 % je spíše nespokojeno s tím, jak probíhá jejich volný čas a z těchto 6 % jsou ještě 2 % tvořena problémovými žáky, kteří by chtěli trávit více času s rodinou a přáteli. Žádný z respondentů nezatřhl možnost, že by byl zcela nespokojený se způsobem, jak využívá svůj volný čas.

Graf 17: Spokojenost x způsob trávení volného času

Graf 18: Spokojenost x volný čas

V tomto grafu je dobře znatelný rozdíl ve spokojenosti se způsobem trávení volného času u rizikových jedinců a u ostatních respondentů. Celkem 67 % rizikových respondentů je z větší části spokojeno, zatímco 33 % je spíše nespokojeno. U neproblémových jedinců tvoří nespokojené jedince pouhá 4 %, ale spokojenou část tvoří 94 %, což je poměrně výrazný rozdíl.

3.2.5 Jak vnímají děti a mládež volný čas?

Z celkových výsledků dotazníkového průzkumu můžeme říci, že postoj dětí k volnému času, k aktivnímu volnému času, je kladný. Většina respondentů je spokojena s činnostmi, které navštěvuje, a dokonce vyhledávají další zájmové činnosti. Ti, kteří nemohou nebo nechtějí docházet na zájmové aktivity zprostředkované organizacemi, se často sami věnují různým sportovním nebo výtvarným aktivitám.

Jedna z otázek dotazníkového šetření byla, jak si děti a mládež představují ideálně strávený volný čas. Více jak tři čtvrtiny respondentů odpovědělo, že jsou spokojeni s tím, jak jej tráví a splňuje jejich ideální představu o plnohodnotně stráveném volném čase. Zbývající třetina respondentů si přála navštěvovat buď jiné zájmové činnosti než v současné době, nebo přibrat nové, případně omezit počet kroužků, aby se některé vybrané činnosti mohli věnovat více. Druhým důvodem, který se objevoval, bylo přání trávit více času s rodinou a přáteli, podnikat výlety, trávit společné víkendy. Tento důvod uváděli především jedinci z rizikové skupiny, ale objevil se i u dotazovaných ze skupiny neproblémové.

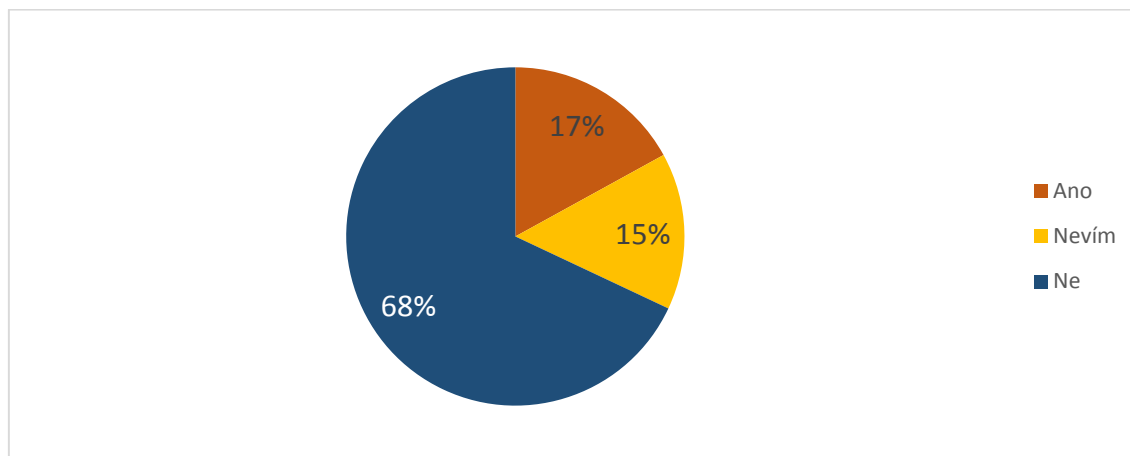
U rizikových jedinců není postoj k volnému času tak jednoznačný jako u respondentů neproblémových. Z Graf 18 můžeme vidět, že pokud vyjmeme pouze rizikovou skupinu, získáme 33% respondentů, kteří jsou spíše nespokojeni se svým volným časem. Postrádají v něm účast rodiny, přátel a oblast zájmových činností, kde by se mohli dále rozvíjet. Z tohoto příkladu je dobře vidět důležitost kvalitně a plnohodnotně stráveného volného času, který vyplníme prostřednictvím našich zájmů, rodiny a přátel.

3.2.6 Nabídka zájmové činnosti v lokalitě Mariánské Lázně

Nabídka zájmové činnosti v Mariánských Lázních je velmi široká. Nalezneme zde vše, od sportovních aktivit, přes umělecké (hudba, tanec, výtvarné umění) až po odborné činnosti jako robotika, programování atd. Je zde možnost využívat celou řadu venkovních hřišť, parků a dalších prostor určených pro volný čas viz Lokalita Mariánské Lázně.

Cílem jedné otázky v dotazníku bylo zjistit, zda je nabídka zájmové činnosti v Mar. Lázních dostatečná nebo respondentům v této oblasti něco chybí. V případě, že respondenti cokoliv v oblasti volného času postrádají, mohli doplnit v další otázce, co konkrétně by chtěli zlepšit.

Graf 19: Chtěl/a byste navštěvovat nějaký kroužek nebo jiné volnočasové aktivity, ale nikde v blízkém okolí to není možné?

Jak je vidět z grafu, 68 % respondentů nepostrádá žádnou zájmovou oblast v Mar. Lázních a okolí. Zhruba 15 % si nevzpomnělo, nebo si nedokázalo vybavit oblast, kterou by postrádali, a 17 % dotazovaných uvedlo, co by v oblasti volného času chtěli doplnit. Nejčastěji se zde objevoval zájem o kroužek HipHop. Tento kroužek má v Mar. Lázních své zastoupení, je tedy možné, že se k uchazečům informace pouze nedostala, nebo že tato aktivita nemá dostatečnou kapacitu, jelikož se ve vyplněných dotaznicích kroužek HipHop objevoval velmi často jako navštěvovaný. Další možností je i to, že kroužek je provozován v rámci soukromého sektoru a je poměrně drahý a z tohoto důvodu si jej ne všichni uchazeči mohou dovolit. Další aktivity se

objevovaly pouze v řádech jednotlivců, šlo o aktivity jako např. curling, vodní pólo, ragby a šerm. Nicméně se v dotaznících kromě HipHopu ještě objevovalo přání vybudování dráhy pro kolečkové brusle a vylepšení Skateparku.

3.3 Kazuistika

Pro dokreslení dat získaných z dotazníků bylo přistoupeno k rozhovorům s pedagogickými pracovníky, kteří se účastnili dotazníkového šetření. Na základě jejich výpovědí byly vypracovány tři případové studie. Tito lidé přicházejí do každodenního styku s dětmi a mládeží a jejich názory jsou podloženy pravidelným osobním kontaktem s těmito jedinci, znalostí prostředí a rodinného zázemí, ve kterém se se děti a mládež pohybují.

3.3.1 Kazuistika č. 1

- Petřík (*z důvodu zachování anonymity bylo vybráno jméno Petřík*)
- Věk: 12
- Pohlaví: Muž

V prvním případě se zaměříme na 12letého chlapce. Pro naše účely se bude jmenovat Petřík. Rodinné zázemí Petříka není zcela ideální, matka má sklony k alkoholismu. Doma na něj jsou kladeny poměrně vysoké nároky, neustále je tlačěn ze strany rodičů do učení, ve kterém nemá příliš dobré výsledky. Na základě toho mu je zakazováno věnovat se svým zájmům, chodit ven s přáteli a jakkoliv jinak uplatňovat svůj volný čas, ačkoliv ze strany chlapce byl projeven velký zájem kroužky navštěvovat.

Chlapec inklinuje k záškoláctví, vykazuje známky agresivního chování a těžko se soustředí. Problém je již řešen ze strany školy a je informována i Sociálně-právní ochrana dětí.

Petřík nenavštěvuje žádné volnočasové aktivity a ani se ve svém volnu nevěnuje svým zájmům. V tomto případě se ovšem nejedná o jeho rozhodnutí. Přestože Petřík projevuje zájem o řízené a plnohodnotné trávení volného času, není mu to ze strany rodičů umožněno. V důsledku toho se u něj projevuje záškoláctví, jako snaha vyhnout se „nepřátelskému“ prostředí, které mu způsobuje problémy.

Petříkovo agresivní chování můžeme chápat jako formu protestu vůči situaci doma. Rodiče mu zakazují stýkat se s kamarády, docházet na kroužky a soustředit se na další činnosti, které má rád a jsou pro něj důležité. I to může být příčinou toho, proč chlapec ničí věci, na kterých ostatním záleží a agresivně vystupuje vůči autoritám.

3.3.2 Kazuistika č. 2

- Klárka (*z důvodu zachování anonymity bylo vybráno jméno Klárka*)
- Věk: 10
- Pohlaví: Žena

V druhém případě se jedná o 10letou dívku, které budeme říkat Klárka. Klárka je ze tří sourozenců. Matka je vdova a dětem se příliš nevěnuje. Dívka má problémy zapadnout v kolektivu. Většina vrstevníků se jí vyhýbá, hlavním důvodem jsou nepřiměřené reakce, negativismus a sklony k vymýšlení. Dívka se nevěnuje žádným koníčkům a ani o ně neprojevuje zájem.

Jako v předchozím případě není ani u Klárky rodinné zázemí zcela ideální. Matka se dětem nevěnuje a po většinu času se nezajímá, co její děti dělají. Klárka na většinu aktivit reaguje slovy, že jí nebaví. Její negativismus a sklony k přehánění a vymýšlení můžeme chápat jako obranu. Navíc doma není vedena k žádné činnosti a tak ani u žádné nevydrží. Klárka má sklony často žalovat a snaží se tak získat přízeň pedagogů a jiných autorit. To je způsobeno disfunkčním rodinným prostředím, kde se jí patrně nedostává pozornosti a tak se jí snaží získat žalováním u ostatních dospělých. To je samozřejmě zcela nešťastný způsob a i ten je důvodem, proč má problém mezi své vrstevníky zapadnout.

3.3.3 Kazuistika č. 3

- Katka (*z důvodu zachování anonymity bylo vybráno jméno Katka*)
- Věk: 8
- Pohlaví: Žena

V posledním případě se jedná o 8letou dívku, budeme jí říkat Katka. Rodiče Katky jsou již starší a Katka je jedináček. Dívka má také problém zapadnout do kolektivu, z části je to způsobeno jejím výrazným logopedickým handicapem. Dále je Katka velmi netrpělivá, při komunikaci se svými vrstevníky je nekompromisní a vždy se snaží docílit svého.

Na rozdíl od prvních dvou případů pochází Katka z klidného rodinného prostředí. Finančními problémy rodina netrpí a rodiče jí věnují i dostatek pozornosti. V tomto případě možná až příliš. Rodiče jsou často ovládáni přáním svého potomka. Katka je zvyklá dostat vše co si přeje bez nutnosti vynaložit úsilí.

Katka trpí sigmatismem a od mala se tak často potýká s posměšky svého okolí. Díky této vadě má částečně problémy zapadnout mezi své vrstevníky. Sigmatismus ale není největším problémem. Jak již bylo zmíněno je Katka velmi netrpělivá a má tendence k panovačnosti, což

je pravděpodobně způsobeno nekritickým přístupem rodičů. Během zájmových činností je nesamostatná a snaží se co nejrychleji dosáhnout cíle bez ohledu na kvalitu. Cokoliv, co není v souladu s jejím úsudkem, řeší naučenou bezmocností. To lze přisuzovat právě zmíněnému nekritickému přístupu rodičů, kteří se snaží svému dítěti dopřát vše.

3.3.4 Kazuistika - zhodnocení

Společným jmenovatelem všech tří případů jsou problémy vycházející z rodiny. V prvním a druhém případě se děti potýkají s nezájmem a nedostatkem pozornosti svých rodičů. Nejsou vedeny k žádné samostatné činnosti nebo je jim zakazována. Chybí zde výchova „vzorem“. V Petříkově případě je sice rodina úplná, ale matka se potýká s alkoholismem a otec se ve výchově nijak neangažuje. Jsou mu zakazovány činnosti, které má rád a na základě toho se u něj projevují znaky rizikového chování a jedná agresivně. Zároveň lze říci, že je Petřík přetěžován. Ve svém volnu je nucen se neustále učit. Rodiče mu nenechávají prostor pro odreagování a odpočinek. Chlapec byl označen za velmi živého a tak se snaží svůj nadbytek energie vybit agresí. Kdyby mu bylo umožněno ve svém volnu docházet na zájmové aktivity, o které sám projevuje zájem, velmi pravděpodobně by se situace doma i ve škole uklidnila. Chlapec by mohl svou nadbytečnou energii uplatnit například ve sportovních aktivitách. V Klárčině případě otec zcela chybí a matka se o své děti moc nezajímá. Ve svém čase je ponechává zcela bezprizorní. Od mala nebyla Klárka vedena k žádným zájmům ani aktivní činnosti, nic ji tedy nebaví, nevydrží se soustředit a od všeho utíká. Výchova je zde velmi volná nebo zcela chybí. Rodina v tomto případě od dívky nic neočekává, nejsou na ni kladeny žádné nároky ani očekávání a Klárce se tak nedostává dostatečného uznání ani ze strany rodičů a ani vrstevníků. Chybí jí tedy motivace u činnosti vydržet a hlouběji se jí věnovat.

V posledním případě se rodinné zázemí může zdát ideální. Rodiče se o Katku starají a snaží se jí dopřát vše. Katka je chválena téměř za cokoliv, co udělá. To vede k tomu, že nemá potřebu se zlepšovat. Rodiče v ní vzbuzují falešný pocit bezchybnosti ve všem, co dělá. Dívku pak činnosti rychle omrzí. Díky svému panovačnému vystupování, které je velmi pravděpodobně výsledkem nekritického přístupu rodičů, má problémy zapadnout v kolektivu.

3.4 Lze považovat aktivní volný čas jako prevenci společensky nevhodného chování?

Stěžejní otázkou této diplomové práce je, zda lze považovat aktivní volný čas jako prevenci společensky nevhodného chování. Ze získaných dotazníkových dat a osobních rozhovorů můžeme říci, že za určitých podmínek ano. Děti a mládež, které navštěvují zájmové aktivity, byli označeni jejich lektory, učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky vesměs za neproblémové. Nicméně, ne všichni dotazovaní se účastnili zájmových kroužků, většina z těch, co nenavštěvuje žádný zájmový kroužek, tráví svůj čas i přesto aktivně a to formou sportu, ručních prací a jiných zájmů, kterým se věnují sami bez odborného dohledu.

Naopak ti, kteří se žádné zájmové činnosti sami nevěnují, ani žádné zájmové kroužky nenavštěvují, byli většinou označeni za problémové. Celých 83 % těchto rizikových respondentů tráví velkou část svého času pouze u počítače.

Dalším důvodem, který nás přivádí k tomuto tvrzení je ten, že i organizace, jež je zaměřena na práci s rizikovými jedinci využívá volnočasových aktivit jako preventivního opatření a využívá jich ke zmírnění negativních faktorů působících a ovlivňujících problémové jedince.

Vede je k tomu, aby dokázali plnohodnotně využívat svůj volný čas a doslova jej jen neposeděli doma u počítače, nevybíjeli si svou frustraci na okolí nebo nesklouzávali k užívání návykových látek. Snaží se je vést tak, aby dokázali vytvářet hodnoty, které jim budou přinášet radost a povedou k větší spokojenosti samotného jedince.

Dalším faktem, který podporuje tuto teorii, je ten, že i přes to, že dotazníky byly rozneseny do nejrůznějších zařízení zaměřených na volnočasové aktivity, problémové jedince i do škol, bylo označeno za problémové jedince pouze necelých 7 % ze všech dotazovaných. Dokonce ani v dotaznicích vybraných z centra KOTEC již nebyli všichni respondenti označeni za problémové. Důvodem pro to je, že většina z klientů nízkopražského klubu navštěvuje centrum již delší dobu a projevuje se u nich viditelné zlepšení, proto nebyli pracovníky zahrnuti do problémových respondentů.

Na základě těchto podkladů lze tedy tvrdit, že aktivní volný čas může působit jako prevence společensky nevhodného chování. Nicméně nesmí být opomenuta důležitost kvalitního rodinného zázemí, jak můžeme vidět z případových studií. Je důležité, aby byli jedinci k aktivnímu trávení volného času vedeni již od raného věku. Velký význam zde hraje podpora rodiny, zájmy a motivace jedince.

3.5 Problémy menších měst při poskytování zájmové činnosti

Problémy můžeme řadit hned z několika hledisek. Prvním jsou finanční možnosti a priority města. Dále personální problémy jako nedostatek vedoucích, trenérů atd. a v neposlední řadě i nedostatek konkurenční nabídky.

Uvedené informace byly získány na základě rozhovorů s respondenty, ředitelkou MěDDM a z dostupných materiálů města Mar. Lázně.

3.5.1 Finanční možnosti a priority města

Prvním hlediskem jsou finanční možnosti a priority města. Město každoročně vydá na tělovýchovu a zájmovou činnost cca 6 660 000 Kč. Do těchto výdajů spadá správa a údržba dětských hřišť, opravy bazénu, zimního stadionu a sportovních areálů a příspěvky na Fond sportu. Další výdaje jsou pak na příspěvkové organizace. Tyto výdaje celkem činí 37 375 000 Kč, z toho do oblasti zájmové činnosti spadají příspěvky MěDDM (1 130 000 Kč), ZUŠ (620 tis.) a správa městských sportovišť (8 345 000 Kč). Zbylé peníze jsou určeny Domovu seniorů, mateřským školám, základním školám atd. Celkem tedy město ročně přispívá 16 755 000 Kč v oblasti zájmových činností.

Co se týče venkovních hřišť, celá řada z nich by potřebovala zrenovovat a rozšířit. Konkrétně byl zmíněn Skatepark, který je mládeží ve velké míře využíván, ale jeho vybavení už je poměrně zastaralé a poničené a potřebovalo by modernizovat, jak uvádí ředitelka MěDDM. Město také nemá žádný větší multifunkční sportovní areál, kde by zájemci mohli během dne trávit svůj volný čas.

Co se týče priorit města, jsou v současné době zaměřeny především na oblast cestovního ruchu a tím se určuje ráz celého města. Pokud se podíváme na běžné výdaje města, Fond cestovního ruchu dostává pravidelné roční příspěvky cca 3 618 000 Kč. Oproti tomu MěDDM a ZUŠ dostanou dohromady 1 750 000 Kč. Další obrovské výdaje jdou na údržbu laviček, kašen, péče o veřejnou zeleň atd., které spadají pod oblast Vzhled obce, do které je ročně investováno cca 14, 5 mil. Kč, což jsou téměř veškeré peníze, které dostává oblast zájmové činnosti. Dalších 8 mil. Kč je např. určeno symfonickému orchestru.

Ještě se zaměříme na plánované investice v roce 2014. V tomto roce probíhá rekonstrukce ZUŠ, do které město investuje 28 mil. Kč. V rámci využití volného času město investuje 450 tis. do opravy dětských hřišť. Na ostatní zájmovou činnost a rekreaci připadají celkem 2 mil., které jsou určeny na opravu koupaliště.

Na základě těchto dat lze říci, že město se snaží udržovat jistou úroveň zájmové oblasti v Mar. Lázních, ale určitě tato oblast není považována za prioritní.

3.5.2 Personální problémy

Dalším problémem této oblasti je nedostatek vedoucích či trenérů v zájmové činnosti. Často se jedná o dobrovolníky, rodiče nebo lidi nadšené pro daný obor, kteří vedou kroužky za minimální odměnu. Nicméně i oni musí chodit do práce a ne vždy mají dostatek času a sil, které by mohli věnovat dětem a mládeži a finanční motivace zde chybí

Vzhledem k poměrně vysoké nezaměstnanosti, která je podle zprávy ČSÚ v Karlovarském kraji celých 9,69 % a současně i nejnižším průměrným platům v ČR, je financování volného času pro mnohé rodiče náročné. Průměrný plat v Karlovarském Kraji činí podle zprávy ČSÚ 20 447 Kč.

Zároveň zařízení jako MěDDM, sportovní kluby jako TJ Slovan, TJ Lokomotiva a často i činnosti nabízené soukromým sektorem nemají dostatek finančních prostředků na to, aby nabídli vedoucím, lektorům a dalším externím pracovníkům odpovídající finanční odměnu. Z tohoto důvodu není snadné sehnat někoho, kdo by zájmové kroužky byl za minimální odměnu vedl.

Situaci neulehčuje ani fakt, že i externí pracovníci, kteří vedou zájmové kroužky ve svém volném čase za minimální odměnu, jsou ze strany státu nuceni absolvovat školení a skládat testy, aby mohli ve vedení zájmové činnosti nadále pokračovat, místo aby jim stát vyšel vstříc a jejich zájem byl podporován.

3.5.3 Nedostatek konkurenční nabídky

Tento problém souvisí do určité míry s předchozím. Jelikož je nedostatek lektorů, kteří by zájmové kroužky vedli je i nedostatek konkurenční nabídky.

Nabídka zájmové činnosti je v Mar. Lázních široká, nicméně většina kroužků je nabízena pouze jednou organizací, klubem atd. Pokud tedy budeme chtít chodit na kroužek plavání, lze jej navštěvovat v rámci Plaveckého klubu, ale nikdo jiný jej již nenabízí. Nejsme-li pak spokojeni s tím, jak je kroužek veden, nebo nevyhovuje-li nám čas, ve kterém probíhá, musíme se rozhodnout, zda jej vůbec navštěvovat budeme nebo ne.

To samé platí i pro celou řadu jiných aktivit jako je již zmiňovaný kroužek HipHop, Horolezectví, Volejbal pro dívky (zastoupení v MěDDM, ale není zde možnost hrát jej závodně) a další.

3.5.4 Zlepšení situace v Mar. Lázních

Problémy, se kterými se zájmová oblast v Mar. Lázních potýká, vychází ve většině případů z nedostatku financí. Město nebere tuto oblast jako prioritní a valná část peněz je tedy určena na jiné oblasti jako turismus atd., což samozřejmě není špatně. Na druhou stranu by mělo město svou pozornost obrátit i k mladým lidem a začít zjišťovat, proč většina z nich v posledních letech město opouští, jak se zmiňuje zdejší Týdeník Mariánskolázeňské listy. Velká část peněz rozdělená městem je určena turismu, na vylepšení zelených ploch, budování a opravování kašen atd. Stačilo by část těchto peněz věnovat na zrenovování nebo vybudování některého z dětských hřišť, nebo poskytnout část těchto peněz jako možnost jak financovat nové pracovníky. Jednotlivá zařízení by mohla lépe platit externí pracovníky a nebylo by tak náročné hledat nové pracovní síly. Pokud by byla tato oblast lépe financována, velmi pravděpodobně by vzrostla i konkurenční nabídka, což by rozšířilo možnosti výběru v zájmové oblasti a nalákalo spoustu mladých lidí zpět do města.

Dalším možným řešením je vybudovat multifunkční sportovní areál, který ve městě i jeho okolí chybí. Ve městě je sice hodně dětských hřišť a sportovních areálů, ale tyto areály nejsou vždy k dispozici široké veřejnosti a často jsou zaměřeny jedním směrem př. tenisové kurty, běžecká dráha atd. Vybudování multifunkčního areálu, přístupného veřejnosti kdykoliv během dne, s možností věnovat se nejrůznějším aktivitám na jednom místě, by občanům města otevřelo nové pole možností jak trávit volný čas aktivně v rámci svých časových možností. Zároveň je možné v areálu propojit Skatepark s In-line dráhou, které respondenti v dotaznících postrádali a ještě zde ponechat prostor pro celou řadu dalších aktivit jako běh, volejbal, basketbal atd.

Důležité je přimět město k tomu aby si uvědomilo důležitost mladých lidí, žijících v Mar. Lázních, protože každý rok jejich počet klesá a průměrný věk v Mar. Lázních je přibližně 39 let. Pokud budou mladí lidé i nadále opouštět město nebude mít komu zájmovou činnost nabízet.

Závěr

Práce pojednává o důležitosti volného času, který je nezbytný pro každého z nás. Je to čas, který nám dovoluje odpočinout si od každodenních povinností a starostí. Čas, kdy se můžeme věnovat tomu, co je pro nás důležité, co nás baví a co nám přináší radost i pocit uspokojení současně. Jedna z hlavních otázek je, zda můžeme chápat aktivní volný čas dětí a mládeže jako prevenci společensky nevhodného chování. Ze získaných dat a informací můžeme tvrdit, že za určitých podmínek lze považovat aktivní volný čas jako prevenci. Jedinci, kteří se ve svém volnu věnovali svým zájmům, navštěvovali zájmovou činnost, byli daleko méně problémoví než ti, kterým to nebylo umožněno, nebo zájmovou činnost navštěvovat nechtějí.

Dalším bodem byl vztah dětí a mládeže k volnému času. Celkově lze říci, že jedinci, kteří se věnují zájmové činnosti, jsou celkově spokojenější. Volný čas odpovídá jejich ideálním představám, a pokud si něco přejí měnit, jedná se většinou pouze o změnu zájmové činnosti, na kterou jim v současné době nezbyvá čas, nebo se jí z jiných důvodů nemohou věnovat. Naopak u rizikových jedinců a těch, kteří se ve volném času zájmům nevěnují, spokojenost již není tak vysoká. Zásadním problémem je zde většinou rodinné zázemí, které dětem chybí nebo není zcela bezproblémové. Tito respondenti většinou postrádali čas strávený s rodinou. Doma nebyli vedeni k tomu jak zacházet se svým volným časem a tak byli donuceni poprat se s ním po svém. Svůj čas tedy vyplňují u počítače, a pokud jsou ze strany rodičů donuceni zájmovou činnost navštěvovat, po krátkém čase ji opouští.

Poslední část se zaměřuje na problematiku menších měst při poskytování volnočasové činnosti. Předpoklad zněl, že navzdory poměrně široké nabídce zájmové činnosti v Mar. Lázních zde nejsou dostatečné kapacity a prostředky, aby byla uspokojena celá spádová oblast.

V tomto ohledu lze tvrdit, že hlavním problémem není nedostatek kapacity, ale především nedostatek finančních prostředků a pracovních sil. Volný čas je zde postaven především na dobrovolnících, rodičích a dalších jedincích ochotných věnovat svůj volný čas dětem. S tím souvisí i zmiňovaný problém malé konkurenční nabídky.

Cílem této práce bylo poskytnout ucelený pohled na problematiku volného času jako možné prevence. Na závěr je tedy nutné říci, že volný čas může sloužit jako preventivní opatření a je nezbytný pro spokojený a plnohodnotný život člověka. Je důležité, aby rodiče své potomky vedli k aktivnímu volnému času již od dětství, ale zároveň jim nechávali prostor volby a možnost sám se rozhodnout. Současně zde hraje i významnou roli osobnost pedagoga, který se dětem a mládeži věnuje a musí je správně motivovat. Musí zde působit jako partner, rádce a podpora.

Resumé

Diplomová práce pojednává o problematice volného času jako prevenci společensky nevhodného chování. Práce je rozdělena do tří částí. V první části jsou čtenáři seznámeni se základními pojmy pedagogiky volného času a zařízeními, která se orientují na volný čas dětí a mládeže. Druhá část se zaměřuje na společensky nevhodné chování, nejčastější sociálně patologické jevy a možná preventivní opatření. Praktická část je vystavěna na dotazníkovém šetření a třech kazuistikách. Poslední část zhodnocuje aktuální situaci v Mar. Lázních.

Klíčová slova: volný čas, děti, mládež, sociálně patologické jevy, prevence, Mariánské Lázně

Summary

The diploma thesis deals with active free-time spending of elementary school children and youth as a prevention of socially improper behavior. The thesis is divided into 3 parts. The opening chapters inform the readers about basic concepts of free-time pedagogic and about related institutions, which focus on active free-time spending of children and youth. The second part of thesis deals with socially improper behavior, social pathological phenomenon and possible precautions. The practical part of the thesis is based on questionnaire research and three case studies. The last part evaluates current situation in Mar. Lázně.

Key words: free-time, children, youth, socially pathological phenomenon, precaution, Mariánské Lázně

Seznam grafů

Graf 1: Návštěvnost zájmových činností v uplynulém roce x věkové kategorie	31
Graf 2: Mladší školní věk.....	32
Graf 3: Střední a starší školní věk	32
Graf 4: Adolescence	33
Graf 5: Pokračování v zájmové činnosti	33
Graf 6: Zájem o pokračování v zájmové činnosti	34
Graf 7: Já sám/a.....	35
Graf 8: Některé sám/některé rodiče	36
Graf 9: Rodiče	36
Graf 10: Mladší školní věk x výběr zájmové činnosti.....	37
Graf 11: Střední a starší školní věk x výběr zájmové činnosti.....	37
Graf 12: Adolescence x výběr zájmové činnosti.....	38
Graf 13: Mladší školní věk x zaměření zájmové činnosti	38
Graf 14: Střední a starší školní věk x zaměření zájmové činnosti	39
Graf 15: Adolescence x zaměření zájmové činnosti	40
Graf 16: Volný čas neproblémových x problémových jedinců.....	41
Graf 17: Spokojenost x způsob trávení volného času	42
Graf 18: Spokojenost x volný čas	43
Graf 19: Chtěl/a byste navštěvovat nějaký kroužek nebo jiné volnočasové aktivity, ale nikde v blízkém okolí to není možné?	44

Bibliografie

Bláhová, Petra a Faiferlíková, Vlasta. 2012. Volný čas. *Podpůrný vzdělávací materiál pro účastníky kurzu*. místo neznámé : MŠMT, 2012.

Čech, Tomáš. 2005. Čech Tomáš: Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí. *Zkola*.

[Online] 17. srpen 2005. [Citace: 2. leden 2014.]

<http://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Documents/%C4%8Cech%20Tom%C3%A1%C5%A1%20Ne%C5%BE%C3%A1douc%C3%AD%20soci%C3%A1ln%C4%9B%20patologick%C3%A9%20projevy%20%C5%A1koln%C3%ADch%20d%C4%9Bt%C3%AD.doc>

ČSÚ. 2011. Vše o území: Mariánské Lázně. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. [Online] 26. Březen 2011.

[Citace: 15. Březen 2014.] http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=vse-o-uzemi&tu=0&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAHWPv07DMBDGry2hf4WAgY1HaMWCBB042CVWk7hK0iAyYWjUgkIbErdkQmKBgRV2Bsa-BOIJWJkQOzMjXI0EA-IkW3fy_b7v8_QdtCSGpRM5kY2xOg4bukwGpoy04svj08rBcwHyLaiEI9lrySM1ijmU1SAOksEo7KXR1jZkVTsv4b2Ip6qg

ČSÚ. 2011. Vše o území: Mariánské Lázně. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. [Online] 26. Březen 2011. [Citace: 15. Březen 2014.] http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=vse-o-uzemi&tu=0&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAHWPv07DMBDGry2hf4WAgY1HaMWCBB042CVWk7hK0iAyYWjUgkIbErdkQmKBgRV2Bsa-BOIJWJkQOzMjXI0EA-IkW3fy_b7v8_QdtCSGpRM5kY2xOg4bukwGpoy04svj08rBcwHyLaiEI9lrySM1ijmU1SAOksEo7KXR1jZkVTsv4b2Ip6qg

Drobilová, Karolína. 2012. Střediska volného času. *MŠMT ČR*. [Online] 8. 11 2012. [Citace: 5. 11 2013.] <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>.

Drobilová, Karolína. 2012. Zájmové vzdělávání. *MŠMT ČR*. [Online] 8. 11 2012. [Citace: 5. 11 2013.] <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>.

Hájek, Bedřich, a další. 2004. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha : Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. 80-86784-06-1.

Hájek, Beřich, Hofbauer, Břetislav a Pávková, Jiřina. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha : Portál, 2008.

KOTEC. 2009. Nizkoprahový klub. *KOTEC*. [Online] 11. Únor 2009. [Citace: 6. Únor 2014.] http://www.kotec.cz/nizkoprahovy_klub.

Maříková, Hana, Petrussek, Miloslav a Vodáková, Alena (za kolektiv). 1996. *Velký sociologický slovník 1. Svazek A - O*. Praha : Karolinum, 1996. 80-7184-164-1.

Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně “Dráček“. O domě dětí. *Městský dům dětí a mládeže Mariánské Lázně*. [Online] [Citace: 6. Únor 2014.] <http://www.ddmml.cz/o-dome-deti/>.

MŠMT. 2002. *MŠMT ČR*. [Online] 2002. [Citace: 5. Únor 2014.] http://www.msmt.cz/file/7327_1_1/.

MŠMT. 2008. Úplné znění školského zákona. *MŠMT ČR*. [Online] 2. Září 2008. [Citace: 5. Únor 2014.] <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>.

- Nedělníková, Dana. 2013.** Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. *Agentura pro sociální začleňování: Aktuálně.* [Online] 2013. [Citace: 5. 11 2013.] <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez>.
- Pelánek, Radek. 2008.** *Příručka instruktora zážitkových akcí.* Praha : Portál, 2008.
- Pokorný, Vratislav, Telcová, Jana a Tomko, Anton. 2002.** *Patologické závislosti.* Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2002. 80-86568-02-04.
- Zastupitelstvo města, Mariánské Lázně. 2014.** Úvod: Hospodaření města. *Mariánské Lázně.* [Online] 2014. [Citace: 14. Březen 2014.] http://www.muml.cz/modules/file_storage/download.php?file=cdd8579d|570.
- Zastupitelstvo města, Mariánské Lázně. 2014.** Úvod: Hospodaření města. *Mariánské Lázně.* [Online] 2014. [Citace: 14. Březen 2014.] http://www.muml.cz/modules/file_storage/download.php?file=97608c6c|571.
- Zastupitelstvo města, Mariánské Lázně. 2014.** Úvod: Hospodaření města. *Mariánské Lázně.* [Online] 2014. [Citace: 14. Březen 2014.] <http://www.muml.cz/hospodareni-mesta/schvaleny-rozpocet-pro-rok-2014/>.
- Zeman, Eduard. 2000.** Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy. *MŠMT.* [Online] 29. srpen 2000. [Citace: 2. leden 2014.] http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/etodicky_pokyn_k_preveni_socialne_patologickyh_jevu.doc.
- Zikmundová, Květuše, Zavázalová, Helena a Zaremba, Vladimír. 2005.** Časopis Kontakt: Děti staršího školního věku a nikotinismus. *Zdravotně sociální fakulta.* [Online] 29. červen 2005. [Citace: 2. leden 2014.] <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/administrace/clankyfile/20120321141825058996.pdf>.

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník – Varianta č. 1: Mladší, střední a starší školní věk

Volný čas dětí a mládeže

Milé dívky a chlapci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který slouží jako podklad pro Diplomovou práci na téma „Volný čas dětí a mládeže“. Dovoluji si Vás požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast je anonymní a dobrovolná.

Předem děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.

Petra Šebestová, studentka Fakulty pedagogické ZČU v Plzni

Vybrané odpovědi zakroužkujte

chlapec/dívka

věk: _____

1. Navštěvoval/a jste v uplynulém roce nějaké zájmové kroužky v Mar. Lázních nebo okolí?

a) ano **b)** ne (pokračujte rovnou na otázku č. 6)

2. Jaké zájmové činnosti (volnočasové aktivity) jste navštěvoval/a?

3. Pokračujete v těchto kroužcích?

a) určitě ano **b)** spíše ano **c)** nevím **d)** spíše ne **e)** určitě ne

4. Chcete v těchto kroužcích pokračovat i nadále?

a) určitě ano **b)** spíše ano **c)** nevím **d)** spíše ne **e)** určitě ne

Odůvodněte prosím svou odpověď

5. Kdo vybíral tyto aktivity:

- a) já sám/a b) rodiče c) některé sám/a a některé rodiče
d) pomohli jiní

6. Jak trávíte svůj volný čas?

- a) hraji si s kamarády b) navštěvuji kroužky c) jsem na PC d) učím se
e) jiné _____

7. Jste spokojený/á s tím, jak trávíte svůj volný čas?

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

8. Popište, jak byste chtěl/a trávit volný čas podle svých představ?

9. Chtěl/a byste navštěvovat nějaký kroužek, ale nikde v blízkém okolí to není možné?

- a) ano b) ne c) nevím

10. Prosím napište, co Vám v zájmové činnosti v Mar. Lázních a okolí chybí?

Děkuji za váš čas a vyplnění dotazníku.

Petra Šebestová

Příloha č. 2: Dotazník – Varianta č. 2: Adolescence

Volný čas dětí a mládeže

Milé dívky a chlapci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který slouží jako podklad pro Diplomovou práci na téma „Volný čas dětí a mládeže“. Dovoluji si Vás požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast je anonymní a dobrovolná.

Předem děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.

Petra Šebestová, studentka Fakulty pedagogické ZČU v Plzni

Vybrané odpovědi zakroužkujte

chlapec/dívka

věk: _____

1. Navštěvoval/a jste v uplynulém roce nějaké zájmové aktivity v Mar. Lázních nebo okolí?

a) ano **b)** ne (pokračujte rovnou na otázku č. 6)

2. Jaké zájmové činnosti jste navštěvoval/a?

3. Pokračujete v těchto aktivitách?

a) určitě ano **b)** spíše ano **c)** nevím **d)** spíše ne **e)** určitě ne

4. Chcete v těchto aktivitách pokračovat i nadále?

a) určitě ano **b)** spíše ano **c)** nevím **d)** spíše ne **e)** určitě ne

Odůvodněte prosím svou odpověď

5. Kdo vybíral tyto aktivity:

- a) já sám/a b) rodiče c) některé sám/a a některé rodiče
d) pomohli jiní

6. Jak trávíte svůj volný čas?

- a) jsem s přáteli b) navštěvuji kroužky c) jsem na PC d) učím se
e) jiné _____

7. Jste spokojený/á s tím, jak trávíte svůj volný čas?

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

8. Popište, jak byste chtěl/a trávit volný čas podle svých představ?

9. Chtěl/a byste navštěvovat nějaký kroužek nebo jiné volnočasové aktivity, ale nikde v blízkém okolí to není možné?

- a) ano b) ne c) nevím

10. Prosím napište, co Vám v zájmové činnosti v Mar. Lázních a okolí chybí?

Děkuji za váš čas a vyplnění dotazníku.

Petra Šebestová

Příloha č. 3: Kapitálový rozpočet 2014 – Město Mariánské Lázně

v tis. Kč

NÁVRH ROZPOČTU NA ROK 2014 - Město Mariánské Lázně

1 KAPITÁLOVÝ ROZPOČET

Od.Pa.	Text	Příjmy	Podíl v %
3639	Příjmy z prodeje pozemků	1 500,0	33,33%
3612	Příjmy z prodeje bytového fondu vč.pozemků	2 500,0	55,56%
3613	Příjmy z prodeje ostatních nemovitostí, NP	500,0	11,11%
	C E L K E M KAPITÁLOVÉ PŘÍJMY	4 500,0	100,00%
Od.Pa.	Text	Výdaje	Podíl v %
2143	Cestovní ruch	50,0	0,08%
	Infokiosky 2013	50,0	0,08%
2212	Komunikace	5 700,0	8,92%
	Rekonstr.kříž.Komenského- Dvořákova-Lužická	2 500,0	3,91%
	Projekty k rekonstrukci komunikací	200,0	0,31%
	Palackého ul. - rekonstrukce I.etapa	3 000,0	4,69%
2219	Ostatní záležitosti pozemních komunikací	2 800,0	4,38%
	Parkoviště Kladská - autobusy	2 800,0	4,38%
3111	Předškolní zařízení	140,0	0,22%
	MŠ Třešňovka - investiční příspěvek	140,0	0,22%
3113	Základní školy	4 900,0	7,67%

	ZŠ Jih - fasáda hist. budovy realizace	4 900,0	7,67%
3231	Základní umělecké školy	28 000,0	43,81%
	Rekonstrukce bývalé OA pro ZUŠ	28 000,0	43,81%
3319	Záležitosti kultury	1 000,0	1,56%
	Sousoší mocnářů	1 000,0	1,56%
3412	Sportovní zařízení	5 750,0	9,00%
	Bazén - venkovní areál, tobogán	5 600,0	8,76%
	Instalace solár. systému -plavecký bazén	150,0	0,23%
3421	Využití volného času dětí a mládeže	450,0	0,70%
	Dětská hřiště v ML - realizace	450,0	0,70%
3429	Ostatní zájmová činnost a rekreace	2 000,0	3,13%
	Rekonstr. hráze na koupališti Lido + odbahnění	2 000,0	3,13%
3635	Územní plánování	750,0	1,17%
	Územní plán města Mariánské Lázně	750,0	1,17%
3636	Územní rozvoj	400,0	0,63%
	Strategický plán rozvoje města	100,0	0,16%
	Dotační projektová příprava	300,0	0,47%
3639	Komunální služby a územní rozvoj	3 010,0	4,71%
	Popl. FÚ za odnětí pozemků fce lesa	10,0	4,69%
	Nákup pozemků	3 000,0	4,69%

3745	Péče o veřejnou zeleň	7 965,0	12,46%
	Rekonstr.parků v centr. části ML - část IV	7 965,0	12,46%
5519	Záležitosti požární ochrany	750,0	1,17%
	Hasičský záchranný sbor - investiční dotace	750,0	1,17%
6171	Činnost místní správy	250,0	0,39%
	Referentské vozidlo	250,0	0,39%

v tis. Kč

Příloha č. 4: Běžný rozpočet 2014 – Město Mariánské Lázně

v tis. Kč

NÁVRH ROZPOČTU NA ROK 2014 - Město Mariánské Lázně

BĚŽNÉ VÝDAJE

Od.Pa.	TEXT	Běžné v.	Podíl v %
1037	Opravy a udržování v lázeňských lesích, služby	540,00	0,24%
2212	Komunikace	23 820,00	10,40%
	Úklid a správa komunikací,ost.služby	15 920,00	6,95%
	Opravy komunikací	7 900,00	3,45%
2219	Ostatní záležitosti pozem.komunikací	516,50	0,23%
	Parkovací automaty - nákup materiálu,nájemné,opravy	396,00	0,17%
	Odměna - rezidentní stání	60,50	0,03%
	Revize odlučovačů ropných látek	60,00	0,03%
3631	Veřejné osvětlení	7 600,00	3,32%
	Elektrická energie	4 500,00	1,97%
	Oprava a správa veřejného osvětlení, projekty	3 100,00	1,35%
2329	Čištění a opravy dešťových vpustí	550,00	0,24%
3745	Vzhled obce	14 350,00	6,27%
	Kašny a lavičky(voda, el. energie, opravy a údržba, rozvoz)	480,00	0,21%
	Péče o veřejnou zeleň	13 810,00	6,03%

	Opravy parkových komunikací a ploch	60,00	0,03%
372X	Odpadové hospodářství	10 066,00	4,40%
	Rekult.skládky TKO - monitoring	90,00	0,04%
	Svoz odpadkových košů, svoz odpadů hřbitov	1 240,00	0,54%
	Svoz tříděného a obj.odpadu,Městský sběr.dvůr	2 461,00	1,07%
	Svoz komunálního odpadu, mandátní činnost	6 045,00	2,64%
	Nákup schránek a nákup sáčků (psi)	100,00	0,04%
	Úklid nepovolených skládek	130,00	0,06%
3749	Ochrana přírody a krajiny - údržba VKP, PCHP	157,00	0,07%
3769	Ostatní správa v ochraně životního prostředí	27,00	0,01%
2221	Výdaje na dopravní obslužnost - MHD	10 700,00	4,67%
	Výdaje na příspěvkové organizace celkem	37 375,00	16,32%
3111	MŠ Vora	876,00	0,38%
3111	MŠ Křižíkova	1 077,00	0,47%
3111	MŠ Hlavní	857,00	0,37%
3111	MŠ Úšovice	1 350,00	0,59%
3111	MŠ Třešňovka	674,00	0,29%
3113	ZŠ Jih	4 507,00	1,97%
3113	ZŠ Úšovice	4 450,00	1,94%
3114	ZŠ praktická a speciální	1 350,00	0,59%
3231	ZUŠ F.Chopina	620,00	0,27%

3314	Městská knihovna	3 209,00	1,40%
3315	Městské muzeum	3 600,00	1,57%
3421	Městský dům dětí a mládeže	1 130,00	0,49%
4357	Domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou	5 330,00	2,33%
3412	Správa městských sportovišť - příspěvek	8 345,00	3,64%
31XX	Školství	2 210,00	0,97%
3111	MŠ Hlavní - opravy fasády, oplocení, ost. opravy	750,00	0,33%
	MŠ Křižíkova - opravy	500,00	0,22%
	MŠ Vora - opravy	340,00	0,15%
	MŠ Třešňovka - opravy	50,00	0,02%
3113	ZŠ Jih - opravy	100,00	0,04%
	ZŠ Úšovice - opravy	450,00	0,20%
3119	Nákup věcných darů a ostatní výdaje	20,00	0,01%
2141	Vnitřní obchod	20,00	0,01%
	Registrační poplatek- soutěž stavba Karl.kraje	20,00	0,01%
2143	Cestovní ruch	3 618,10	1,58%
	Fond cestovního ruchu - příspěvek	3 618,10	1,58%
331X	Kultura	16 220,00	7,08%
3311	Divadlo - revize, ost. služby, opravy	250,00	0,11%
3315	Městské muzeum - opravy	350,00	0,15%
3319	KIS - provozní dotace	5 000,00	2,18%

3313	Dotace na provoz kina Slavia(AV ELZO), opravy	520,00	0,23%
3319	R.Juřica, Club Rampa - neinv.dotace	200,00	0,09%
3319	Opravy soch,Starostafest,part.města,ML podzim, Jazz.lázně	600,00	0,26%
3319	Chopinova spol. - festival + soutěž	500,00	0,22%
3319	Příspěvek do Fondu kultury	800,00	0,35%
3312	Západočeský symfonický orchestr M.L. o.p.s.- provoz. dotace	8 000,00	3,49%
34XX	Tělovýchova a zájmová činnost	6 660,00	2,91%
3419	Údržba běžeckých tratí	445,00	0,19%
3419	Fond sportu - příspěvek	4 915,00	2,15%
3412	Zimní stadion -opravy	400,00	0,17%
3412	Bazén - opravy	300,00	0,13%
3412	Areál Viktoria - opravy	200,00	0,09%
3421	Opravy a údržba dětských hřišť	100,00	0,04%
3429	Koupaliště Lido - opravy	300,00	0,13%
3635	Územní plánování -aktualizace da ÚAP	110,00	0,05%
43XX	Sociální služby a společné činn.v sociálním zabezp.	784,50	0,34%
4329	Příspěvek pro Kotec o.s.	100,00	0,04%
4329	Ost.sociální péče a pomoc dětem a mládeži	8,00	0,00%
4349	Diecézní charita - dotace DOVB U Pily	300,00	0,13%

4356	Svaz tělesně postižených - příspěv. Centru denních služeb	160,00	0,07%
4371	Raná péče, služby pro rodiny s dětmi - příspěv. na činnost	40,00	0,02%
4372	Úhrada krizové péče	5,00	0,00%
4399	Lékařské a zdravotní prohlídky	3,00	0,00%
4399	Svaz důchodců - neinv. dotace	128,50	0,06%
4399	Sdružení pro podporu lidí s ment. postižením - příspěvek	40,00	0,02%
3341	Objednávky médií	750,00	0,33%
3349	ML noviny, Promenáda, Městs.dohl.kamer.system	1 148,00	0,50%
332X	Ochrana pam.a péče o kult. dědictví	505,00	0,22%
	Program regenerace MPZ, podíl ORP - příspěvek	200,00	0,09%
	Dům Chopin - revize, opravy	175,00	0,08%
	Památná místa a vyhlídky - opravy a údržba	130,00	0,06%
5311	Městská policie	8 865,00	3,87%
	Mzdové výdaje vč. pojištění	8 040,00	3,51%
	Náhrady mezd v době nemoci	50,00	0,02%
	Materiálové výdaje, pohonné hmoty	392,00	0,17%
	Cestovné, školení, služby a opravy	383,00	0,17%
Od.Pa.	TEXT	Běžné v.	Podíl v %
5519	Hasičský záchranný sbor - neinvestiční dotace	250,00	0,11%
5219	Ochrana obyvatelstva - nákup drobného hmotného maj.	13,00	0,01%

6112	Místní zastupitelské orgány	3 410,00	1,49%
	Mzdové výdaje vč. pojištění	2 814,00	1,23%
	Reprezentace	206,00	0,09%
	Cestovné, pohonné hmoty, finanční dary	290,00	0,13%
	Služby telekomunikací, on-line přenosy, zázn.ze ZM	100,00	0,04%
6171	Činnost místní správy - MěÚ	54 785,00	23,93%
	Mzdové výdaje vč. pojištění, ost.osobní výdaje	42 590,00	18,60%
	Náhrady mezd v době nemoci	100,00	0,04%
	Prádlo, tisk, nákup materiálu, drobný hmotný majetek	1 178,00	0,51%
	Nákup vody, paliv a energií	2 850,00	1,24%
	Služby pošt, telekomunikací, peněžních ústavů,nájemné	1 167,00	0,51%
	Nákup ost. služeb (školení,, revize, právní služby apod.)	4 563,00	1,99%
	Opravy a udržování	1 000,00	0,44%
	Programové vybavení	350,00	0,15%
	Cestovné	180,00	0,08%
	Ostatní nákupy (CCS karty apod.)	18,00	0,01%
	Svaz měst a obcí a Svaz lázeňských měst - příspěvek	60,00	0,03%
	Euroregio Egrensis - příspěvek	84,00	0,04%
	Dotace ostatním subjektům	30,00	0,01%
	Úroky z úvěrů	20,00	0,01%
	Daně a poplatky, kolky	308,00	0,13%

	Odvod za neplň. povinnosti zam. zdrav. postižené	200,00	0,09%
	Ostatní výdaje (svědečné,odškodnění,vratky apod.)	87,00	0,04%
3639	Komunální služby a územní rozvoj	5 350,00	2,34%
	Pozemky -platby nájemného,kolky, daň z převodu, ZP, GP	1 094,00	0,48%
	Daně z převodu ost. majetku	50,00	0,02%
	Pojistné městského majetku	1 900,00	0,83%
	Posudky, expertízy, měření - stavební úřad	7,00	0,00%
	Posouzení energetické náročnosti budov	500,00	0,22%
	Opravy měst. majetku - zast. MHD a ostatní	470,00	0,21%
	Ostatní služby a nákupy	659,00	0,29%
	Provoz veřejných WC, vodné,stočné, el. energie	670,00	0,29%
6409	Ostatní činnosti	30,00	0,01%